Ազգ
Azg armenian daily
17 ՄԱՅԻՍ 1996, ՈՒՐԲԱԹ # 90 (1096)

Ռադովան Կարաջիչը ազատում է իր վարչապետին եւ «կրակը զցում» Սլոբոդան Միլոշեւիչին

ՍԱՐԱԵՎՈ, 16 ՄԱՅԻՍ, WSJ, RFI: Միջազգային հանրությունը ընդվզմամբ դիմավորեց վարչապետ Ռայկո Կասագիչին ազատելու մասին բոսնիական սերբերի ղեկավար Կարաջիչի հրամանագիրը: Բանն այն է, որ սերբ վարչապետը համարվում է չափավորական անձնավորություն, որի հետ կապված է Դեյթոնի համաձայնության կետերի իրականացումը:

Միաժամանակ նա համարվում է Կարաջիչի մրցակիցը, մինչ վերջինս նույնացվել է «պատերազմի հանցագործ», որից պահանջվում է ներկայանալ Հաագայի դատարան: Ֆրանսիան, Մեծ Բրիտանիան եւ Գերմանիան այսօր Հարավսլավիայի նախագահ Միլոշեւիչից պահանջեցին ճնշում գործադրել Կարաջիչի վրա եւ ստիպել նրան հանձնվելու միջազգային դատարանին:

Կ. ՊՈԼԻՍ

Գարեգին Ա կաթողիկոս. «Հայ-ազերի հակամարտությունը կրոնական բնույթ չի ներկայացներ»

Կ. ՊՈԼԻՍ, 16 ՄԱՅԻՍ: Արմենպրեսի սեփական թղթակիցը հաղորդում է. Կ. Պոլսից Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին վերադառնալուց առաջ Նորին Սուրբ Օծություն Տեր Տեր Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը այցելել է Պեշիկթաշի Ս. Աստվածածին եկեղեցին, ապա պատրիարքարանում հայտարարություն արել մամլո ներկայացուցիչների համար: Հրաժեշտի արարողությունը տեղի է ունեցել Ս. Աստվածածին աթոռանիստ եկեղեցում: Այստեղ Նորին Սրբությունն իր հարգանքն է մատուցել արեւմտահայ ճարտարապետներ Պալյան եղբայրների հիշատակին, որոնց կիսանդրիները կանգնեցված են եկեղեցու բակում:

Լրագրողներին արած իր հայտարարության մեջ Վեհափառ Հայրապետը շնորհակալության խոսքեր է ուղղել հույն ուղղափառ եկեղեցու պետի հասցեին, որի հրավերով ինքն այցելել է Կ. Պոլիս, միաժամանակ ընդգծել իր մասնակցությունը տեղի հայոց պատրիարքության 535-րդ տարեդարձի տոնակատարությանը:

Մամլո ասուլիսից հետո Ս. Աստվածածին մայր եկեղեցում տեղի ունեցած հրաժեշտի արարողության ընթացքում խոսք է առել Կ. Պոլսո Հայոց պատրիարք Գարեգին արքեպիսկոպոս Գազանճյանը: Շնորհակալության սրտաբուխ խոսքում Ամենայն Հայոց կաթողիկոսն ասել է. «Ձեր սերն է իմ զորության աղբյուրը եւ պահենք այդ սիրո կապը՝ ընդմեջ հայրապետության Ամենայն Հայոց եւ համայն ժողովրդյան պոլսահայության եւ պատրիարքության»:

Մայիսի 15-ին «Ջումհուրիեթ» օրաթերթի մայիսի 15-ի համարում հրապարակվել է հարցազրույց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հետ, որը պատրաստել է լրագրող Լեյլա Թավշանօղլուն: Վեհափառ Հայրապետը, մասնավորապես, նշել է, թե «հայ-ազերի հակամարտությունը կրոնական բնույթ չի ներկայացներ»:

«Թյուրքիե»-ն Պոլսի հույն պատրիարքարանի դեմ: Թուրքական «Թյուրքիյե» թերթը իր առաջին էջում հարձակվում է գործել Պոլսո հունական պատրիարքարանի դեմ՝ Բարթողիմեոս պատրիարքի կողմից եկեղեցականների մի խմբի Ֆանարում ընդունելու ժամանակ Թուրքիայում մարդու իրավունքների մասին արած արտահայտությունների առիթով: Պատրիարքի խոսակցությունը տեղ է գտել թերթում, որի տակ կրկնակ տողով մակագրված է. «Պատրիարքը ատելություն թափեց»:

ՓԱՍՏ

ԱՄՆ. Մեծարանք ի պատիվ Հայաստանում առաջին ամերիկացի դեսպան Հարրի Գիլմորի

Մեծադիր հայտարարությունը զետեղված «Արմինյըն Միրըր Սփեքթեյթըր» շաբաթաթերթի վերջին համարների էջերում տեղեկացնում է, որ առաջիկա հունիսի 1-ին Բոստոնի (Մասաչուսեթս) Քոփլի Պլազա հյուրանոցի մեծ դահլիճում տեղի է ունենալու ազգային գալա-հանդիսություն՝ պատվելու Հայաստանում առաջին ամերիկացի դեսպան Հարրի Գիլմորին՝ ի նշանավորումն Հայաստանի Հանրապետությանը մատուցած նրա անգնահատելի ծառայությունների: Մեծարման երեկոն կազմակերպված է Ամերիկայի հայկական համագումարի կողմից: Գիլմորին Հայաստանում հիշում են որպես չափազանց գործնական, անմիջական եւ նաեւ գրական հայերենով արտահայտվող անձնավորության, որն անցման շրջանի ամենադժվարին տարիներին հմտորեն կարողացավ իրականացնել իր առաքելությունը:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Քըրք Քըրքորյանը կը կրկնապատկէ թելեթոնէն գոյացած գումարները

«Հայաստան» Հիմնադրամի Արեւմտեան Ամերիկայի Յանձնաժողովը ուրախութեամբ կը յայտարարէ, որ գնահատելով «Հայաստան» Համահայկական Հիմնադրամի հայրենաշինական աշխատանքները եւ անոր կազմակերպած «Սեն Ֆրանսիսքօ-Երեւան-Լոս Անճելըս» ազգային տուրքի մարաթոնի ստեղծած ազգային արթնութեան եւ միասնականութեան ոգին, Լինքըն հաստատութիւնը որոշած է կրկնապատկել Մայիս 27-ի թելեթոնի միջոցով հաւաքուելիք բոլոր գումարները, Միացեալ Նահանգներու ամբողջ տարածքին:

Լինքըն հաստատութեան այս վեհանձն քայլը վստահ ենք, որ խթան պիտի հանդիսանայ, որպէսզի իւրաքանչիւր հայորդի իր առաւելագոյն մասնակցութիւնը բերէ Մայիս 27-ի թելեթոնին, կատարելով ազգային իր պարտականութիւնը եւ իր բաժինը ապահովելով հայրենաշինութեան նուիրական գործին մէջ:

«ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

Եվրամիության նոր հատկացումն Անդրկովկասին

ԵՐԵՎԱՆ, 16 ՄԱՅԻՍ, ՓԱՍՏ-RL: Եվրոպական միությունը օգնության նոր ծրագիր է սկսում իրականացնել Անդրկովկասի համար: Մայիսի 15-ին տարածված հայտարարության մեջ նշվում է, որ անհրաժեշտ միջոցներ են տրամադրվելու Հայաստանին, Վրաստանին ու Ադրբեջանին: Եվրոպական միության գործադիր հանձնաժողովը տեղեկացրել է, որ առաջիկա վեց ամսվա ընթացքում այդ միջոցները կտրվեն գործակալություններին՝ վճարելու սերմի, դեղամիջոցների եւ այլ անհրաժեշտ սպասարկումների համար: Փաստաթղթում նշվում է, որ Ադրբեջանին կհատկացվի 9 մլն 700 հազար, Վրաստանին 9 մլն 300 հազար, Հայաստանին 5 մլն դոլար:

ԱՄՆ

Բոբ Դոուլը հրաժարվեց Սենատից

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 16 ՄԱՅԻՍ, WSJ: Անակնկալի բերելով անգամ իր կուսակիցներին, Մ. Նահանգների Սենատի մեծամասնության ղեկավար եւ նախագահական թեկնածու Բոբ Դոուլը հրաժարական տվեց ոչ միայն ղեկավարի իր դիրքից, այլեւ Սենատից: Հրաժարականը ի զորու է հունիսի 11-ից: Կանզասցի սենատորը 27 տարի անընդմեջ անդամ էր Սենատին: Երեկ նա հայտարարեց, որ այլեւս ուրիշ ոչ մեկ տեղ չունի գնալիք՝ «կա՛մ Սպիտակ տուն, կա՛մ իմ տուն»: Սենատից հրաժարվելու պատճառը, ըստ դիտորդների, հարցախույզներում իր մրցակից՝ նախագահ Քլինթոնից հետ մնալն է, ինչը Դոուլին մղել է հեռավորություն պահել Կոնգրեսում խիստ անժողովրդական դարձած հանրապետական որոշ լիդերներից:

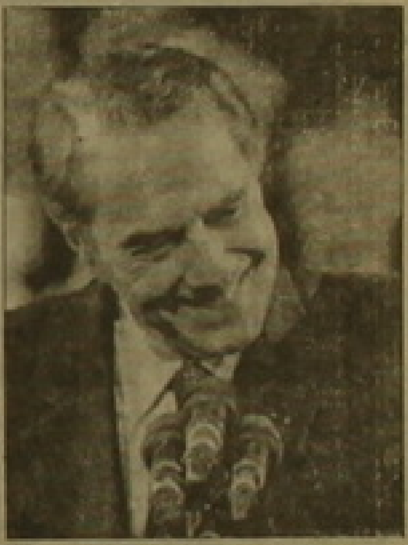

ՀԱՄԱՌՈՏ

Ռուսաստանը դեմ է մտնում թուրքական նեղուցները

ԱՆԿԱՐԱ, 16 ՄԱՅԻՍ, Ա/ՄԵՆ-ՊՐԵՍ-TRT: «Թյուրքիե» թերթի հաղորդման համաձայն, Թուրքիայի էներգետիկայի նախարար Հյուսնու Դոգանը հարցազրույցի ժամանակ ասել է, թե Ռուսաստանը թուրքական նեղուցներով ղազախստանյան նավթի փոխադրման հնարավորություն չի ստանա: Դոգանը հայտարարել է, որ Ռուսաստանը դեմ է մտնում թուրքական նեղուցները: Ըստ թերթի, ԱՄՆ-ը պաշտպանում է Թուրքիայի դիրքորոշումը:

Հինդու ազգայնականները կկազմեն նոր կառավարություն

ՆՈՐ ԴԵԼԻ, 16 ՄԱՅԻՍ, WSJ: Հնդկաստանի նախագահը հինդու ազգայնականների «Բհարաթիյա ժանատա» կուսակցությանը առաջարկեց մինչեւ մայիսի 31-ը կազմել երկրի նոր կառավարությունը եւ կուսակցության ղեկավարին նշանակեց վարչապետ: Չնայած այն փաստին, որ Հնդկաստանի ազգաբնակչության 82 տոկոսը հինդուներ են, «Բհարաթիյա ժանատա» կուսակցության խիստ ազգայնական գաղափարախոսությունը վախ է պատճառում շատերին:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

Միայն կամավոր բանակայինները կգնան Չեչնիա եւ Տաջիկստան

ՄՈՍԿՎԱ, 16 ՄԱՅԻՍ, RFI: Նախագահ Ելցինն այսօր հրամանագիր ստորագրեց մինչեւ 2000 թ. ռուսական բանակը պրոֆեսիոնալ կամավոր հիմունքներով վերակազմավորելու մասին: Որպես առաջին քայլ, նա կարգադրեց, որ այսուհետեւ պատերազմական գոտիներ ռուսական բանակայինների մեկնումը կատարվի բացառապես կամավորական հիմունքներով, համապատասխան պայմանագրի ստորագրելուց հետո: Դա նշանակում է, որ, օրինակ, Չեչնիայում եւ Տաջիկստանում ծառայող բանակայինները կամավորներ են լինելու: Նախագահի որոշումը, որը համարվում է նախընտրական նպատակներ էլ է հետապնդում, մեծ խանդավառությամբ ընդունվեց հատկապես զինակոչային տարիքի երիտասարդության եւ զինվորների մայրերի կազմակերպությունների կողմից:

ԱՆԿԱՐԱ

Թուրքիայի կառավարությունը կարիք չունի վստահության նոր քվե ստանալու

ԱՆԿԱՐԱ, 16 ՄԱՅԻՍ, ՆՏ-AFP: Չորեքշաբթի օրը Թուրքիայի նորաթուխ կոալիցիոն կառավարությունը թեթեւացած շունչ քաշեց, երբ Թուրքիայի խորհրդարանի խոսնակը ասաց, որ այն ստիպված չի լինի կանգնել նոր խորհրդարանային քվե ստանալու անհրաժեշտության առաջ այն պատճառով, որ առաջին քվեարկությունը համարվել էր ոչ սահմանադրական: Խորհրդարանի նախագահ Մուստաֆա Քալեմլին ասել էր, որ անհրաժեշտ չի լինի վստահության նոր քվեարկության, չնայած դատարանը որոշել էր, որ երկու ամիս առաջ տեղի ունեցած քվեարկության ժամանակ տեղի է ունեցել սահմանադրության խախտում:

«Դատարանը ցանկանում է հավասարակշռություն գտնել սահմանադրության համապատասխանության, հարգանքի եւ խորհրդարանի ներքին կանոնների միջեւ», ասել է Քալեմլին, երբ ինքը եւ վարչապետ Մեսութ Յըլմազը հանդիպել են նախագահ Սուլեյման Դեմիրելի հետ:

ԴԱՏ

Վահան Հովհաննիսյան. «Ինձ ձերբակալել են իմ քաղաքական գծի պատճառով»

«Դավաճանությունը հայրենիքի դավաճանություն չէ, դա քաղաքական պայքարի տարբեր ձեւերից մեկն է, որն, անշուշտ, պատժելի ձեւ է դիտվում, սակայն այն պատժելի է Քր. օր. այլ հոդվածով, բայց ոչ դավաճանության», մայիսի 16-ի դատական նիստում հայտնեց Վահան Հովհաննիսյանը՝ ի պատասխան պետական մեղադրող Լյուդվիգ Չարխիֆալյանի՝ ինչու դավաճանությունը հայրենիքի դավաճանություն չէր համարում հարցմանը: Վ. Հովհաննիսյանն ավելացրեց, որ դավաճանությունն ամբաստանող ակտում ոչ մի երկիր անունով չի ընդունում, բացի նախկին Խորհրդային Միությունից: Շարադրելով սկզբում իր նախորդ օրվա ցուցմունքները Վ. Հովհաննիսյանը տեղեկացրեց, որ ձերբակալման նախորդող երեք ամիսների ընթացքում ընդամենը երեք անգամ է հանդիպել ամբաստանյալների հետ: «Ազատամարտիկների միություն» հասարակական կազմակերպություն ստեղծելու նպատակ է հետապնդել, որը դեռեւս 93 թ.-ից էին նախապատրաստել, սակայն 95 թ. ի հուլիսի 5-ի ընտրություններից հետո այն ավելի հրատապ դարձավ: Դատախազը ցանկացավ ճշտել՝ քաղաքական պայքարը ժողովրդի մեջ տեղափոխելու նպատակով միայն ա՞յդ կազմակերպությունն էին հիմնելու: Վ. Հովհաննիսյանը նախորդ ցուցմունքներում հայտնել էր, որ բացի ազատամարտիկների միությունից նաեւ թերթերի, ռադիոների, ակումբների եւ այլ կազմակերպություններ էին ցանկանում ստեղծել: Ռուսական աշխատանքներ կատարել էին եւ իրենց օրինական ներկայացրել նախորդ տարում հանրապետությունում աշխատած մամուլի ցուցակի, որը անցկացվել եւ այլ խնդիրներ էր առաջադրում:

Տես # էջ 2

digitised by A.R.A.R.@

ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՊԵՐ

Այցելություններ սերտ ինտեգրացման գործընթացների շրջանակում

Մայիսի առաջին կեսը, որ հանրապետության ներքին կյանքում նշանավորվեց «Ազգի» խնդրում օրինականության եւ ժողովրդավարության, շատերի կարծիքով, աննախադեպ հաղթանակով, արտաքին քաղաքականության ոլորտում ընթացավ ԱՊՀ շրջանակներում սկսված սերտ ինտեգրացման գործընթացների հովանու տակ:

Խոսքն, առաջին հերթին, Ռուսաստանի Դաշնության մասին է, որի ազդեցիկ այրերի աննախադեպ ուշադրությունը Հայաստանի նկատմամբ, սկսած մայիսի 1-ին Հայաստան ժամանած Մոսկվայի եւ համայն Ռուսիո պատրիարք Ալեքսիյ Երկրորդի, մայիսի 6-ին Գենադի Սելեզնյովի գլխավորությամբ ՌԴ Պետդումայի ներկայացուցչական պատվիրակության այցելություններից մինչեւ ՌԴ արտաքին գործերի նախարար Եվգենի Պրիմակովի առաջին այցը Երեւան, վկայում է ինտեգրացման գործընթացներում Հայաստանին «վերապահված» դերի կայունության մասին: Այդ տեսակետից, սակայն, անհասկանալի է Պրիմակովի այցի ընթացքում, որպես ղարաբաղյան խնդրի կարգավորման շրջափուլի արդյունք իրականացված ռազմագերիների փոխանակման առնչությամբ արված հայտարարություններում ԼՂՀ որպես բանակցությունների լիիրավ սուբյեկտի հիշատակումը շրջանցելու միտումը: Ռուսաստանյան «Վեստի» ծրագիրը նույնիսկ անդրադարձավ վաղուց արդեն, թվում է, հնացած այն տարբերակին, որով ԼՂՀ ղեկավարությունը ներկայացվում էր իբրեւ «Լեռնային Ղարաբաղի հայկական համայնքի ներկայացուցչություն»: Միտումը վտանգավոր է, եւ ՀՀ ղեկավարության կողմից արգելքների չհանդիպելու դեպքում կասկածի տակ կդնի ավելի քան յոթնամյա պայքարի ծնած բերածը դիվանագիտորեն ամրագրելու հնարավորությունը:

Վերադառնալով ինտեգրացման գործընթացներին, նույն շրջանակում, թեեւ այլ ենթատեքստով, կարելի է դիտարկել Ուկրաինայի նախագահ Լեոնիդ Կուչմայի այցելությունը: Հայկական եւ ուկրաինական կողմերի շահագրգռությունը Ռուսաստանի նախագահական ընտրություններում ժողովրդավարական ուժերի հաղթանակի հարցում խոսում է այն մասին, որ երկու պետությունների համագործակցության կռվանը լինելու է «կոմունիստական վտանգի», միածույլ խորհրդային համակարգի վերականգնման մտավախությունը, թեեւ, անշուշտ, որոշիչ դեր կխաղան նաեւ ամենալուրջ ընդհանուր տնտեսական շահագրգռությունները, առնվազն ապագայի հաշվին:

ԼԻԼԻԹ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՍԵՄԻՆԱՐ

Գյուղատնտեսական քաղաքականության մշակումն անհրաժեշտություն է

ԱԺՄ գրասենյակում երեկ հրավիրված սեմինարը նվիրված էր գյուղատնտեսական պետական քաղաքականության խնդիրներին: Քննարկման մասնակիցները՝ մասնագետներ, գյուղացիական տնտեսությունների ներկայացուցիչներ, ցավով նշեցին այդ քաղաքականության չգոյության մասին: Հողերի անխնա օգտագործում, գյուղոտասարկման, անասնաբուժական-բուժական ծառայությունների պարենային մթերքների բուսաքի, ագրարային ոլորտում ֆինանսավարկային, հարկային քաղաքականության բացակայություն: Հողի սեփականաշնորհման այն ձեւը, որ կիրառվեց Հայաստանի Հանրապետությունում, իր նախադեպը որեւէ երկրում չէր ունեցել եւ չի ունենալու: Հողը հենց այնպես հանձնվեց գյուղացուն՝ առանց նրան թիկունք լինելու: Այնպես որ, բարեփոխումների հեղինակների հաճախադեպ պնդումները, թե որեւէ առարկայում առաջինն ենք, միշտ չեն խրախուսման արժանի: ՀՀ ԳԱ ագրարային բաժնի պետ Հ. Ծախրոյանը սլայդներ հրապարակեց, որոնք նկատելի դարձրին, թե որքան զարգացած է երկիրը, այնքան պետական հատկացումները (լրավճարներ, վարկեր, այլ տիպի օժանդակություններ) գյուղատնտեսության բնագավառում մեծ տոկոս են կազմում: Իսկ Հարավային Կորեան, որի հողային ռեսուրսները ավելի նման են Հայաստանին (կտրտվածության առումով), ընտրեց կաղապային տնտեսությունների կազմավորման եղանակը: Բաց շուկայի միջոցով զարգացումն ապահովելու տարբերակը, որ հիմա կիրառվում է Հայաստանում, միանգամայն հակառակ արդյունքների է բերում: Սեփական պետության հովանին վայելող արտերկրյա ֆերմերները գալիս են Հայաստանի շուկա եւ մրցակցության մեջ մտնում տեղի գյուղարտադրողների հետ՝ վաճառելով ավելի էժան, դրանով լուծարման հասցնելով տեղական տնտեսությունը: Իսկ հզոր կամ հզորության ձգտող ցանկացած պետություն (այդ թվում եւ Ճապոնիան) վարում է ոչ միայն կարգավորման, այլեւ հովանավորման քաղաքականություն: Նա իր գյուղացուն մենակ չի թողնում եւ փակում է ներմուծողների ճանապարհը:

Համաշխարհային բանկի ներկայացուցիչ Վահրամ Ներսիսյանը, ներկայացնելով բարեփոխումների ընթացքը (այս տեմպը շատերի անհամաձայնությունն առաջ բերեց), անհրաժեշտ համարեց հարկային քաղաքականության խիստ իրագործումը, որպեսզի հետագա շրջանը ճիշտ ապահովվի: Հարց է ծագում, եթե ժողովուրդն անվճարունակ է, իսկ պետբյուջեն՝ դատարկ, ինչպե՞ս է այդ շրջանն ապահովվելու: Պրն Ներսիսյանը մեր այն հարցին, թե հնարավոր չէ՞ հենարան դարձնել դրսից ներհոսող զանազան հատկացումները, անմիջապես պատասխան տվեց, որ մարդիկ պետք է վճարեն: ՀԹ ներկայացուցիչը համարեց պետության կողմից հովանավորվելու ցանկությունը խորհրդային կարոտախտի արդյունք: Այդ առումով մեր պնդումը, որ ապահովագրական համակարգի (երաշտի, ցրտահարության, կարկտահարության, այլ բնական աղետների դեպքում) եւ գյուղատնտեսական համալիր ծրագրերի իրականացման ապահովումը պետությունը պետք է կրի իր ուսերին, մինչեւ գյուղատնտեսության ոտքի կանգնելը՝ նույնպես հավանության չարժանացավ: Այնինչ, զանազան շրջանների գյուղացիական տնտեսություններ արդեն խմբովին հրաժարվում են հողից, քանի որ ծախսերը գերազանցում են եկամուտներին: Մեր հանրապետությունում չի գործում նույնիսկ քաղաքակիրթ վարկային քաղաքականություն: Վարկեր մեզանում տրվում են նվազագույնը 120 տոկոսով: Այնինչ, աշխարհի մյուս երկրներում դա 5-6 տոկոս է: Հայաստանյան արտադրողն էլ ի վիճակի չէ միջազգային գներով վճարել:

Ժողտնտեսության ինստիտուտի դասախոս Ա. Գեւորգյանի առաջարկը, որ անհրաժեշտ է ընտրել գյուղատնտեսական քաղաքականության կոշտ տարբերակը, բախվեց գյուղացիական տնտեսությունների ներկայացուցիչների անհանդուրժողական վերաբերմունքին: Իսկապես, մինչեւ վերջ կոշտությունը ի վերջո կբերի նրան, որ առանց այն էլ խոշոր հարկերի տակ կքած գյուղացիական տնտեսությունները (մինչդեռ ճիշտ կլիներ, որ նրանք միայն եկամտահարկ մուծեին) կվերանան: Առաջարկված տարբերակը՝ վարկեր տրամադրող բանկերին որպես գրավ հանձնվի հողը, կարող է հանգեցնել մասնավոր տնտեսության ոչնչացման: Ավելի ստույգ, կոլտնտեսությունից՝ սերկալատիրություն: Սեմինարի ընթացքում քննարկվեց հարցերի շատ լայն շրջանակ: Մասնավորապես, ագրոպարենային համակարգի խլխլման վերաբերյալ հումորով նշվեց, որ կարծես թե գողացել են կարկտահար ամպերը ցրող թնդանոթները (այդտեղից հանրապետությունում վերջին անգամ օգտագործվել են Պուգաչովայի եւ Կիրկորովի համերգի ժամանակ): Սեմինարը կունենա իր շարունակությունը: Հուսով ենք, որ ԱԺՄ-ն այս անգամ կներկայացնի գյուղատնտեսական քաղաքականության իր տարբերակը:

ԱՆՈՒՇ ԳԱԼՍՏՅԱՆ

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Ո՞րն է լինելու հասարակական կազմակերպությունների դերը

Ամերիկայի հայկական համագումարի հասարակական կազմակերպությունների ուսուցման եւ տեղեկատվական միջոցների կենտրոնը արդեն 5-րդ 10-շաբաթյա դասընթացներն է կազմակերպում Հայաստանում գրանցված հասարակական կազմակերպությունների համար: Գրանցված 700 կազմակերպություններից 200-ն արդեն գրանցում են ստացել նաեւ կենտրոնում, իսկ մոտ 45-ը արդեն անցել են 10 շաբաթյա դասընթացներ: Հերթական հանդիպմանը կենտրոնի հանրային կապերի համակարգող Արմինե Թուխիկյանը հրավիրել էր «Գոլոս Արմենիի», «Ազգ», «Լուրեր» հեռուստատեսային լրատվական ծրագրի եւ «Հայ FM» անկախ ռադիոկայանի ներկայացուցիչներին: Վերջինիս ներկայացուցիչը այդպես էլ չեկավ հանդիպմանը, բայց դա չխանգարեց, որպեսզի ներկա գտնվողները քննարկեն հասարակական կազմակերպություններ-մամուլ հարաբերությունները:

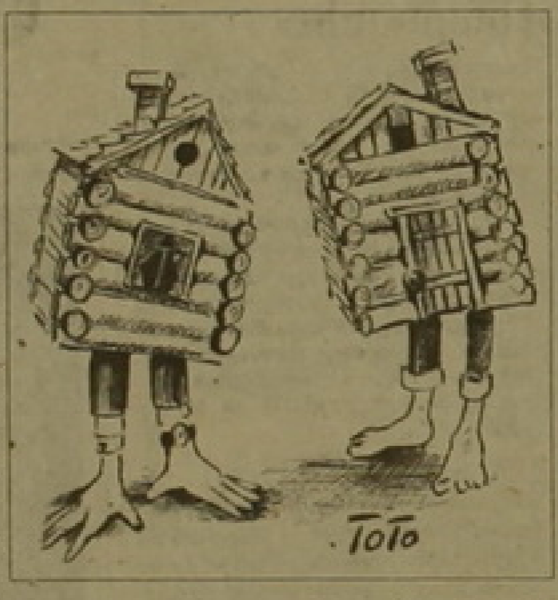

Ի դեպ, առաջին անգամ չէ, որ այդ հարցը քննարկվում է նման հանդիպումների շրջանակում: Նախորդ հանդիպումների ընթացքում էլ բազմիցս նշվել է, որ նախաձեռնող կողմը պետք է լինեն հենց իրենք հասարակական կազմակերպությունները: Նրանց մրցակցության, կատարված աշխատանքների բազմազանության արդյունքում է, որ մամուլի միջոցները պետք է կողմնորոշվեն եւ տեղ տան այն կազմակերպությունների ձեռնարկած միջոցառումներին, որոնք արժանի են լուսաբանման: Չէ՞ որ հայտնի են բազմաթիվ հասարակական կազմակերպություններ, որոնք գրանցվելուց հետո որեւէ գործունեությամբ չեն զբաղվել, բայց հավակնում են լրատվական միջոցների աջակցությանը:

Մամուլի ներկայացուցիչները իրենց հերթին առաջարկեցին, որպեսզի կենտրոնը համակարգողի դերը ստանձնի եւ լրատվական միջոցներին տեղեկացնի հասարակական կազմակերպությունների գործունեության մասին: Բայց շեշտվեց նաեւ մի այլ կարեւոր հանգամանք. այն հասարակական կազմակերպությունները, որոնք կոչված են լրացնելու հասարակական կյանքի որոշ բացեր, պետք է զարգանան եւ դառնան ազդեցիկ կազմակերպություններ: Դրան կարող է նպաստել նաեւ օրենսդրական դաշտի գոյությունը: Մի քանի օր առաջ ՀՀ Ազգային ժողովը առաջին ընթերցմամբ ընդունեց հասարակական կազմակերպությունների մասին օրենքի նախագիծը: Մինչդեռ այսօր գործող հասարակական կազմակերպությունները ընդամենը զարգացման փուլ են ապրում: 1996 թ. ապրիլի 10-ին անցկացվել է Հասարակական կազմակերպությունների համադաշնության հիմնադիր համաժողովը, որին մասնակցել են 53 կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, ընդունվել է կանոնադրություն: Միգուցե, այս նոր կառույցը կփորձի մամուլի կենտրոնի ստեղծմամբ կարգավորել այդ կազմակերպությունների եւ մամուլի հարաբերությունները: Դա մեծապես կնպաստի, որպեսզի հասարակությունը վերջապես հասկանա, թե ո՞րն է այդ կազմակերպությունների դերը: Ի վերջո, դրանք որոշ մարդկանց անձնական կարիերայի նախապատրաստման դպրոց են, ուռճակի փող են, թե այլ կարեւոր օղակ, որը նպաստելու է պետության մեջ չլուծված մի շարք խնդիրների (առողջապահական, սոցիալական, մարդու իրավունքների, մշակույթի, գիտության, կրթության, կանանց, երիտասարդների եւ այլն) աջակցությանը:

Իհարկե, շփոթ կարող է առաջացնել նաեւ հասարակական կազմակերպությունների, նրանց ֆինանսավորողների եւ արդյունքներից օգտվողների բազմազանությունը: Ինչը, ի դեպ, արդեն իսկ դժվարացնում է մամուլի ներկայացուցիչների աշխատանքը: Այսինքն, առանց խոր հետազոտությունների դժվար է ասել, թե որ հասարակական կազմակերպությունն է իր անմիջական գործունեությամբ զբաղված, եւ որն է թաքնվում որեւէ բարեգործական անվան տակ, ու զբաղվում տնտեսական այլեւայլ գործունեությամբ:

Ուստի, անհրաժեշտ է, որպեսզի թե մամուլը եւ թե հասարակական կազմակերպությունները լրջորեն մոտենան նույնիսկ համագործակցելու խնդրին, քանի որ հակառակ դեպքում կատարվածը կգնահատվի որպես աչքակապություն:

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Վահան Հովհաննիսյան. «Ինձ ձերբակալել են իմ քաղաքական...»

Սկիզբը էջ 1

Պետական մեղադրողն անշուշտ կարեւորում էր ռեստորաններից մեկում Վ. Հովհաննիսյանի եւ Մ. Եղիազարյանի հանդիպումը, որը թերեւս նրանց համար համագործակցության սկիզբ էր համարում: Նախաքննական մարմինը այդ հանդիպումը վերագրում է՞ 95 թ.-ի գարնանը, իսկ երկու ամբաստանյալները պնդում են, որ այդ «պատմական հանդիպումը» 94 թ.-ի աշնանն է տեղի ունեցել: Վ. Հովհաննիսյանը ռեստորանում գտնվելու առիթը բացատրելուց հետո վիճելի հարցի լուծումը տեսավ արտասահմանցի սեղանակիցների թռիչքի ստուգելով, երբ չեն վստահի նրանց վկայություններին: Հաջորդ պնդումն այն էր, որ այդ հասարակական կազմակերպությունը զինված էր լինելու, իսկ դա ոչ մի պետություն չէր հանդուրժի: Վ. Հովհաննիսյանը պատասխանեց, որ կազմակերպությունը բոլորովին էլ զինված չէր լինելու եւ համաձայն է, որ նմանին ոչ մի պետություն չէր հանդուրժի: Սակայն գոյություն ունի ԱՄՆ-ի օրենքը՝ երբ պետությունը ժողովրդի դեմ ուժ է կիրառում, ապա ժողովուրդը, առանց գրանցվելու, իրավունք ունի պաշտպանվելու: Նա մասնավորեցնելով ամբաստանյալներին հայտնեց, որ այդ խմբավոր վանդակներում փակվածները հենց այն մարդիկ են, ովքեր մանկանությունից շրջանցել են խորհրդային օրենքը եւ պայքարել [illegible] դեմ: Դրանով պայմանավորվեց նաեւ նրանց արգելափակումը, բայց «դիմադրող մեկն է՞ կլինի»:

Առհասարակ, Վ. Հովհաննիսյանի պաշտպանում ասածը ոչ թե ցուցմունք էր, այլ քաղաքական տեսակետների արտահայտություն, որի համար երբեմն արժանանում էր նախագահողի դիտողություններին: Վ. Հովհաննիսյանի ու նրա դատապաշտպանների պատասխանն այն էր, որ հենց դատավարությունը հիմնված է տեսակետների վրա, այլ բան չեն էլ կարող հարցնել: Ինքը Հովհաննիսյանը ավելացրեց, որ մեղադրական եզրակացությունում մասնանշված երեք հանդիպումներից բացի, ինքը, ամեն օր, բազմաթիվ նմանատիպ հանդիպումներ է ունեցել տարբեր շրջաններում, ավելի մեծ լսարաններում ու հանրահավաքներում: Անհասկանալի է մնում, թե ինչու է հենց այդ երկու հանդիպումն առանձնացվում: Եւ, այն, ինչ ասել է այդ հավաքներում ասել է նաեւ հանրահավաքներում՝ ասածը կարող են ճշտել ձայնագրություններով ու տեսագրություններով: Իսկ երբ «հեղաշրջում» հայտարարողները մի քանի օր էլ սպասեին, նման միջադեպերը անհերքելիություն կլինեին:

Վահան Հովհաննիսյանը իր ձերբակալությունը դատաքննության չհամարեց, բազմիցս զգուշացվել է այդ կապակցությամբ, իսկ «Դրոյի» ժամանակ կոնկրետ փաստեր են արվել: Սակայն, իրեն ձերբակալել են իր «քաղաքական գծի պատճառով», որը Հայաստանի Դաշնակցության հարուցմանն էր ասում:

Ա. Պ.

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության 2 տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (3742) 151065
e-mail INTERNET azg2@arminco.com
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագրի տեղակալ
ՍԱՄՎԵԼ ԴԻԼԱՆԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / հեռ. 562863
Լրագրողներ
ՅԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐԵԱՆ (ավագ լրագրող)
ԱՆՈՒՇ ԳԱԼՍՏԵԱՆ
ԳՐԻԳՈՐ ԷՄԻՆ-ՏԷՐԵԱՆ
ՍՈՒՔԻԱՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (երգիծանկարիչ)
ՅԱԿՈԲ ԾՈՒԼԻԿԵԱՆ
ՌԱՖԻԿ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ
ԱՐԻՍ ԴԱՅԻՆԵԱՆ
ՆԱՐԻՆԷ ՄԿՐՏՉԵԱՆ
ՍԱՌԱ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ԼԻԼԻԹ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
ՊԵՏՐՈՍ ՔԵՇԻՇԵԱՆ
Սարգական պատասխանատու
ՍՈՒՐԷՆ ՔԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Սրբագրական պատասխանատու
ԱՆԱՀԻՏ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
A STYLE համակարգչային ծառայություն / 581841
Ոճը եւ ապահովումը ՊԱՒԷԼ ՊԱԼԱՔԵԱՆԻ
Apple Macintosh
համակարգչային սարքաւորում
«Ազգ» թերթի
Ցրումը «Ազգին» պարտադիր է
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ՆՈՐ ԳՐՔԵՐ

Գերմանիոյ պատասխանատուութիւնը հայկական ցեղասպանութեան մէջ

Պրոֆ. Վահագն Տատրեանի նոր ուսումնասիրութիւնը

Քեմբրիջ, Մասաչուսեց. Blue Crane Books հրատարակչատունը կը տեղեկացնէ, որ 1996-ի Մայիսին լոյս կ՚ընծայէ պրոֆ. Վահագն Տատրեանի նոր գործը՝ German Responsibility in the Armenian Genocide: A Review of the Historical Evidence of German Complicity (Գերմանական պատասխանատուութիւնը հայկական ցեղասպանութեան մէջ գերմանական պատասխանատուութեան հարցը առ հասարակ կը մնայ անտեսուած։

Աշխարհահռչակ մասնագէտ պրոֆ. Տատրեանի այս ուսումնասիրութիւնը պրպտումներու նոր բնագաւառ մը կը բանայ, եւ կը յուսանք, որ ուրիշ մասնագէտներ իր օրինակին կը հետեւին»։

Իբրեւ բացարձակօրէն կախեալ էր գերմանական աջակցութենէն՝ իր ռազմավարական գործողութիւններուն բարի կարենալ տալու համար։ Այս հատորին մէջ հեղինակը կը նշմարէ գերման եւ թուրք քաղաքական ու ռազմական դաշնակցութեան այն բարդ պայմանները, որոնց հովանիին տակ Գերմանիան միշտ խուսափէր իր հզօրանքը իրբեւ վերջին այս ռազմավարական գործով ցոյց կուտայ, թէ Գերմանիան թէ՛ քաղաքական եւ բարոյական պատասխանատուութենէ զերծ չէ»։

Հայկական ցեղասպանութեան նիւթին մէջ պրոֆ. Վահագն Տատրեանը առաջնորդող գիտնական մըն է։ Ան հեղինակն է The History of Armenian Genocide (Հայկական ցեղասպանութեան մէջ. Պատմական փաստարկումներու վերահաղ մը այդ մեղսակցութեան վերաբերեալ)։ Գիրքը կը բովանդակէ 320 էջ, ընդարձակ ծանօթագրութիւններ, յաւելուածներ եւ պատմական լուսանկարներ։

Գիրքին ազդարիւնակները գերման ակադեմական շրջանակներուն մէջ արդէն բաւական մեծ իրարանցում ստեղծած են։ Արտայայտուելով այդ գիրքին կարեւորութեան մասին, Վոլֆգանգ Գուստ, գերմանական հանրածանօթ շաբաթաթերթ Der Spiegel-ի նախկին խմբագրապետը եւ 1993-ին հրատարակուած Der Volkermod an den Armenien (Հայկական ցեղասպանութիւնը) հատորին հեղինակը, ի միջի այլոց հետեւեալ գնահատականը տուած է. «Առաջին անգամ ըլլալով հոյակապ գիտնական մը ծնոտ կ՚առնէ հարց մը, որ Գերմանիոյ համար փափուկ հարց մըն է, այսինքն մեղսակցութիւն հայկական ցեղասպանութեան մէջ։ Մինչ հրեաներու ցեղասպանութեան առնչութեամբ գերմանական յանցապարտութիւնը գերման եւ ուրիշ պատմագէտներու կողմէ ընդարձակ ուսումնասիրութիւններու կենթարկուի, առաջին համաշխարհային պատերազմի ընթացքին հայերու դէմ կիրարկուած է

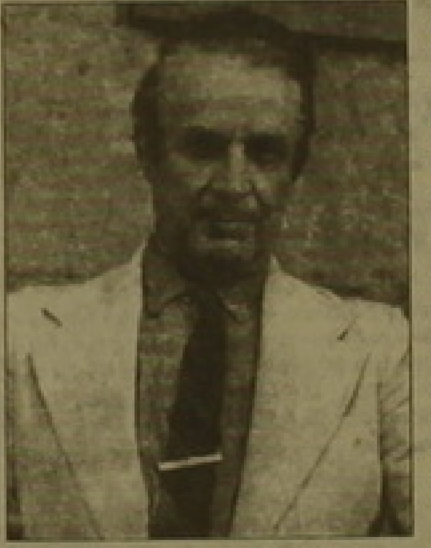

Հայկական ցեղասպանութեան ամէնէն ուշագրաւ յատկանիշներէն մէկն այն է, որ Օսմանեան Թուրքիոյ կողմէ գործադրուած այս ոճիրը տեղի ունեցաւ ի հեճուկս կայսերական Գերմանիոյ հզօր ներկայութեան՝ այդ ժամանակուայ Թուրքիոյ մէջ։ Գերմանական այս հզօրութիւնը պայմանաւորուած էր ոչ միայն ռազմական վիճակի ուժով, այլեւ այն իրադրութեամբ, որ չկար եւ այլեւս զարգացած զինակից Թուրքեւ լծակ գործածելու խափանելու համար հայկական աղէտը։ Հիմնուած տասնամեակներու ընթացքին գերմանական, աւստրիական, բրիտանական եւ այլ դիւանական արխիւներու մէջ կատարուած պրպտումներու վրայ, ներկայ հատոր, առաջին անգամ ըլլալով, մեթոդիկ կերպով կը վերլուծէ դերերու այն շարայարութիւնը, որուն հունին մէջ Գերմանիոյ մեղսակցութիւնը, թէ՛ ուղղակի եւ թէ՛ անուղղակի կերպով՝ հայկական ցեղասպանութեան եղերական փուլերուն մէջ կը յայտնագործուի։ Գերմանական պատասխանատուութիւնը կը բացայայտուի ոչ միայն իրբեւ իրաւական, այլեւ իրբեւ բարոյական յանցագործութիւն։

Վիլիամ էնդ Մերի համալսարանի դասախօս, պրոֆ. Ռոջըր Սմիթ հետեւեալը գրած է գրքի նախաբանին մէջ. «Մէկ միլիոնէ աւելի հայերու ցեղասպանութեան մէջ Թուրքիոյ պատասխանատուութիւնը լաւ կերպով փաստարկուած է... Նոյն ժամանակ, սակայն, այդ ցեղասպանութեան մէջ Թուրքիոյ զինակից Գերմանիոյ խաղացած դերին մասին միշտ հարցեր արծարծուած են... Հիմնուելով գերմանական եւ այլ աղբիւրներու վրայ, այժմ պրոֆ. Տատրեան պատմութիւնը մռայլ ցեղասպանութեան պատմութիւնը) նշանաւոր գործին։ Արժեւորելով այդ գործը, Իրէնական Ռոչըսթըրի համալսարանի մասնագէտ եւ Քոռնել համալսարանի դասախօս պրոֆ. Սիրիլ Քաց զայն որակած է իրբեւ «կոթողային մէկ զուգակիցը Ռաուլ Հիլբերգի գլուխ-գործոցին»։ Պրոֆ. Տատրեան, որ 1970-1991 ժամանակաշրջանին Նիւ Եորքի պետական համալսարանին մէջ ընկերաբանութեան դասախօսի պաշտօն վարած է, ներկայիս վարիչ տնօրէնն է Հ. Ժ. Կուլկէնեայն գիտական հիմնարկին կողմէ հովանաւորուած Ցեղասպանական ուսումնասիրութեան ծրագրի մը։ Իր 30 տարիներէ ի վեր բրած հետազօտութիւններուն իրբեւ արդիւնք ան հրատարակած է բազմաթիւ գործեր ցեղասպանութեան նիւթին շուրջ՝ անգլերէն, գերմաներէն, հայերէն, թուրքերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով։

German Responsibility in the Armenian Genocide-ը կարելի է ձեռք բերել ուղղակի հրատարակիչէն՝ Blue Crean Books, P. O. Box 291, Cambridge, MA 02238. Tel.(617) 926-8585 Fax: (617) 926-0982. Լաթակազմը (hardcover) $35., թղթակազմը (paperback) $25. (յաւելեալ՝ $ 3 առաքման ծախս)։

Վերժինե Սվազլյան կամ արեւմտահայոց բանավոր վկայությունները

Վերժինե Սվազլյանը հայաստանցի առաջին բանահավաքն է, որը գրի է առել եղեռնից վերապրողների հուշերը։ Աշխատանքը հոգեհարազատ էր, ծնողները ներգաղթել էին արտագաղթել Արեւմտյան Հայաստանից, ինքն էլ ծնվել էր Ալեքսանդրիայում։ 1947 թ. ընտանիքով արտագաղթել են Հայաստան. 3 ամիս անց վախճանվում է հայրը՝ գրող-մտավորական Գառնիկ Սվազլյանը, դստերը պատգամելով. «Վերժինե, աղջիկս, կուզեմ ըլլաս դու խելացի, աշխատանքով, պատվով բարի, պաշտիլ բերես Ու ծնողին եւ Ու ազգին, հայրենիքին»։ Ահա թե ինչու նրան չի գոհացնում հայրենիքում ստացած մանկավարժական բարձրագույն կրթությունը եւ ինչպես ինքն է պատմում, հոր խոսքերը հանգիստ չեն տալիս։ Օգոստոսյան շոգ մի գիշեր, երկար մտածելուց հետո, որոշում է առավոտյան հանդիպել եղեռնից մազապուրծ արեւմտահայերին, որոնք վերահաստատվել էին Երեւանում։ «Զեփյուռ օրն արդեն մուսալեռցիների մոտ էի», պատմում է տիկին Վերժինեն։ Տասնյակ տաք ու սառույցը տեսած արտագաղթածները դժվարանում են դուռը բացել նրա առջեւ. «Աղջիկը լրտե՞ս է, ո՞վ է, ի՞նչ է ուզում», պատասխանում են դռան ետեւից։ Այստեղ նրան օգնում է իր հայրենադարձ լինելը։ Զրուցընկալված երիտասարդ աղջիկը, սակայն, շատ է հուսահատվում, երբ ոչինչ չի հասկանում ընկնելի բարբառով խոսող մուսալեռցիներից։ «Իմ առաջին բարգմանիչը երրորդ դասարանցի մի տղա էր», վերհիշում է բանահավաքը, սակայն կարճ ժամանակ անց յուրացնում է նաեւ նրանց խոսակցական լեզուն։

Դեռ չէր «տեղել» անձնկարագրելի դաժանություններ տեսած, արտագաղթի ծանրաբարձ տառապանքները կրած, հարազատներին կորցրած վարդակոնց հոգիները, փորձում նրանց հիշողությունը։ Բացի այդ, ինչպես ինքն է ասում, պատմածները գրի էր առնում, սակայն գրառման յուրահատուկ սկզբունքները մշակելու, դրանք վերծանելու բանալին չէր հաջողվում գտնել։ Զուսահատության պահեր շատ է ապրել, սակայն համառ աշխատասիրության շնորհիվ կարողացել է հաղթահարել բոլոր խոչընդոտները։

Բանահավաքչական աշխատանքով սկսել է զբաղվել 50-ական թվականներից։ Այդ նպատակով շրջել է ողջ Հայաստանում, գրի առել այն ամենը, ինչ պահպանվել էր նրանց հիշողությունում։ Զունաստան եւ ԱՄՆ կատարած անձնական այցելությունների ժամանակ պատեհ առիթն օգտագործել է հանդիպելու այնտեղ վերահաստատվածներին։ Բանահավաքչական առաջին աշխատությունը, որը հրատարակել է 1984 թ.՝ «Մուսա լեռ» ժողովածուն է, որի համար «Մուսա լեռ» հայրենակցական միությունը նրան շնորհել է «Պատվավոր մուսալեռցի» կոչումը եւ արժանացրել «Մուսալեռցի» ոսկե մեդալին։ Գիրքն արժանացել է նաեւ ՀՀ ԳԱ նախագահության գովեստագրին։ «Կարծում էի, թե «Մուսա լեռով» ավարտվեց իմ աշխատանքը, սակայն հետո հանդիպում էի այլ «տեղացիների» 50-ից ավելի բնակավայրերից՝ Կ. Պոլիս, Զմյուռնիա, Կեսարիա, Ռոդոսթո, Երզրում, Խարբերդ, Ադանա, Եդեսիա, Տիգրանակերտ, Բիթլիս եւ այլն»։ Ավելի քան 40 տարվա բանահավաքչական աշխատանքում նրան հաջողվել է գրի առնել շուրջ 2780 արձակ եւ չափածո բանահյուսական տարբեր ժանրերի պատումներ, ինչպես նաեւ մեծ եղեռնը վերապրողների 70 հուշապատումներ։

Նյութերի հավաքագրումը հեշտ չի եղել նաեւ այն իմաստով, որ այդ տարիներին արգելվում էր ազատորեն խոսել ֆիզիկական շարժման, նրանց վերաբերող երգերի, դյուցազնապատումների եւ այլնի մասին։ Սակայն հեղինակին հաջողվել է կատարել այդ ամենը, քաջ գիտակցելով իր կատարած աշխատանքի կարեւորությունն ու մեծությունը։ Զեղինակը դրանք ամփոփել է «Կիլիկիա՝ արեւմտահայոց բանավոր ավանդությունը» եւ «Մեծ եղեռն, արեւմտահայոց բանավոր վկայություններ» գրքերում, որոնք հեղինակին հաջողվեց հրատարակել միայն Գարեգին Ա կաթողիկոսի մեկենասության շնորհիվ։ Գրքերից մեկի առաջաբանում գրում է. «Տանջանքներին ընթացքում բառ առ բառ, պատառիկ առ պատառիկ գրի առնելով ստեղծվել ու ամբողջացվել են սույն ժողովածուի բանավոր հուշարձանները։ Մեր խորին երախտագիտությունն ենք հայտնում մեծ եղեռնից հրաշքով վերապրած այն սերունդներին, որոնք հերոսաբար դիմագրավել են կյանքի դաժան պայմաններին, իրենց հիշողության խորքում ամբարված պահել-պահպանել ու մեզ են հաղորդել իրենց տեսածն ու լսածը, խլելով կորստից փրկելով արեւմտահայոց հոգեւոր մշակույթի բանավոր ավանդության նշխարները, որոնցով իրենք էլ նվիրեն, իմ հայ ժողովուրդ»։

Զավաքված ավանդապատումներն իրենց մեջ ամփոփում են արեւմտահայերի երբեմնի բարգավաճ կյանքը, հետագայում նրանց բաժին ընկած տառապանքները, հերոսամարտերը, տարագրությունն ու հայրենադարձությունը, որոնք մեծ ներդրում են Հայ Դատի պաշտպանության ասպարեզում։ Վերժինե Սվազլյանի տեղեկությամբ բնիկ արեւմտահայ բանասացներից Հայաստանում ներկայումս ոչ ոք չկա, վախճանվել են նաեւ նրանց զավակներից շատերը՝ ավագ սերունդը։ Այդ իմաստով պատմական է նաեւ թեման։ Գրի առնված վերջին հուշապատումը՝ մուսալեռցի Մարիամ Քաղդիշյանից, 1991 թ. է վերաբերում։ «Բուշը ընդունում է մեր մուսալեռցի Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին եւ ասում՝ լսել եմ քաջավոր էս դարձել, ավերակ գյուղին հենասյուն էս դարձել»։

Բանահավաքին անչափ հոգեհարազատ այս թեման շարունակելու, վերջին մասունքները կորստից փրկելու մեծագույն ցանկություն ունի։ Լսել է, որ ԱՄՆ-ում դեռեւս 400 վերապրողներ կան եւ նրա մեծագույն ցանկությունը վերջին մոհիկաններին հանդիպելն է։ Նրա հավաքագրած ողջ նյութերը ներկայումս պահվում են ՀՀ ԳԱԱ հնագիտության եւ ազգագրության ինստիտուտի բանահյուսության արխիվում, Վ. Սվազլյան ֆոնդում։ Բանահավաքը չի բավարարվել սոսկ բանահյուսական նյութերը գրի առնելով, դրանց հիման վրա լուրջ գիտական աշխատանք է կատարել՝ պատմամշակութային մի շարք խնդիրներ պարզելու նպատակով։ Տեղավայրերի բարբառով գրի առնվածները հարուստ նյութ են նաեւ բարբառագիտության համար, մանավանդ որ Կիլիկիայի բարբառն այդ իմաստով ուսումնասիրված չէ։ Զավաքագրած նյութերի հիման վրա Վ. Սվազլյանը վերջերս պաշտպանեց նաեւ դոկտորական թեզը՝ «Կիլիկիայի հայոց բանահյուսությունը» թեմայով։ Նրան առաջարկվել է մասնակցել անցնող տարում կառուցված Ցեղասպանության թանգարանի աշխատանքներին եւ զբաղվել սփյուռքի բանահյուսության ուսումնասիրությամբ։

ՍՈՆԱ ԳԵՏՐՈՍՅԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

«Ազգի» ընթերցողը շնորհավորում է, շնորհակալություն հայտնում եւ... բողոքում

«Ազգի» ընթերցողները նամակներով եւ հեռախոսազանգերով շարունակում են իրենց գոհունակությունը հայտնել «Ազգի» խնդրի արդարացի լուծման առիթով։ Ստորեւ ներկայացնում ենք դրանցից մեկը, որը որոշ իմաստով առանձնանում է մյուսներից։

Որպես «Ազգի» մշտական ընթերցող, թերթին պատուհասած հարկադրական «խաղաղադադարի» առաջին օրվանից հետեւում եմ իրադարձությունների զարգացմանը, «Ազգի» խնդրի շուրջ մամուլում եղած հրապարակումներին եւ, իհարկե, «Ազգի» մեկ-երկու էջանոց համարներին, որ ինչ-որ ձեւով կարողանում էր հայրայթել։ Առիթից օգտվելով, շնորհավորում եմ թերթի աշխատակազմին, վերատպագրվելու առիթով։

Ինձ համար, սակայն, մի փոքր անսպասելի էր այն ոգեւորությունը, որով, ինչպես կարելի էր եզրակացնել «Ազգի» մայիսի 15-ի համարում տպագրված «Իրավական պետություն տանող ճայլը կմնա՞» կես ծանոթարհին» հոդվածից, ընդունվել է թերթի տպագրության թույլտվությունը տեղեկատվության նախարարության կողմից։ «Տեղեկատվության նախարարը, իր վրա վերցնելով ողջ պատասխանատվությունը, համաձայնել է արտոնել թերթի տպագրությունը», ասվում է հոդվածում։ Պատասխանատվությունը ինչի՞ համար, օրինականության վերահաստատմա՞ն, տպարանի կողմից սեփական պայմանագրային պարտականությունները կատարելո՞ւ։ Չէ՞ որ վերջիններիս անտեսման, ավելին, դրանք «Ազգի» խմբագրության հետ կապ չունեցող մի թերթի «փոխանցելու» պատճառով, «Ազգի» խմբագրությունը, եթե չեմ սխալվում, հսկայական նյութական եւ բարոյական վնաս է կրել։ Չեմ կարող պարծենալ, թե հրաշալի գիտեմ մեր, հաճախ երկիմաստ, օրենքները, բայց եթե վեճի առկայության դեպքում օրենքը պահանջում է կասեցնել թերթի տպագրությունը մինչեւ խնդրի վերջնական հասակեցումը, ապա ինչո՞ւ նույն օրենքը չգործեց, երբ «Ազգի» հիմնադիր խորհուրդը հայց էր ներկայացրել դատարան՝ արդարադատության նախարարության անհիմն որոշումը բեկանելու մասին։ Եվ որտե՞ղ էր տեղեկատվության նախարար Զրայր Թամրազյանի եւ փոխնախարար Այդին Մորիկյանի «քաղաքացիական ու լրագրողական արիությունը», երբ ավելի քան վիճելի հանգամանքներում անարգել տպագրվում էր «Ազգի» անարժան անվանակիցը։

Վերոհիշյալ պետական այրերն, իհարկե, կարող էին եւ ծգծգել թերթի տպագրությունը, քանի-որ օրենքի անկատարությունը վերջինիս կամայական մեկնաբանությունների հնարավորություն է ընձեռում, եւ ուրախալի է, որ նրանք նախընտրել են շրջանցել այդ հնարավորությունը։ Բայց չէ՞ որ սկզբունքային լինելու դեպքում նրանք պարտավոր էին թույլ չտալ խսկական «Ազգի» տպագրության կասեցումը «Պարբերական» հրատարակչությունում, եւ այն էլ՝ հարեւան նախարարության կոլեգիայի որոշման հիման վրա. այդ դեպքում, կարծում եմ, դեպի իրավական պետություն կատարված քայլն ավելի ակնառու կլիներ։ Ի դեպ, ցանկացած իրավական երկրում այս պատմությունը կավարտվեր արդարադատության նախարարության պատասխանատու պաշտոնյաների փոխատեղումներով...

Համաձայնելով, որ «Ազգի» խմբագրակազմը պետք է պատրաստ լինի երկարատեւ դիմակայության, ուզում եմ հիշեցնել թերթի ապրիլի 23-ի առաջին արտատպարանային (մեկ էջանոց) համարի ընթերցողին ուղղված դիմումի հետեւյալ հատվածը. «Մենք նորից կհանդիպենք, որովհետեւ վստահ ենք, որ՝ դու մեզ հետ ես։ Իսկ միասին մենք ուժեղ ենք»։

Այս լավատեսական շեշտադրումով էլ հաջողություն եւ երկար կյանք եմ մաղթում «Ազգին»։

ՍՈՍԻԿ ԳԵՏՐՈՍՅԱՆ

հասարակություն

Հասարակական կարծիքը ծուռ հայելու մեջ կամ՝ խալտուրային սոցիոլոգիա

Սոցիոլոգիան եւս ժամանակին կիսեց գենետիկայի, քաղաքականագիտության ու կիբեռնետիկայի բաժին հասած հալածական ճակատագիրը: Այն մնում է որպես հասարակական կառավարման, մեր պարագայում նաեւ ընթացիկ քաղաքականության եւ ազգային գերակայությունների շուրջ հավաքական կարծիքի ձեւավորման ու հասարակության մոբիլիզացման կարեւորագույն միջոց: Առավել եւս սոցիալ-քաղաքական կտրուկ վճիռների, արագային միտված անվերջ կանխագուշակումների հիմնարար եղակետ: Անարդարացի ուշացումով մեզանում էլ ձեւավորվեցին արհեստավարժ սոցիոլոգներ, գոյավորվեցին հետազոտողների խմբեր: Արդյունքը, կարծես թե, վատը չէր:

Ցավոք, այսօր այդ գործը եւս հիվանդագին տեղաշարժություն է ապրում: Նախ՝ որակյալ մասնագետների մի մասն աշխատում է, հիմնականում, միջազգային կազմակերպությունների պատվիրած հետազոտությունների վրա: Ինչպես հոգեվարք ապրող «բյուջետային» սոցիոլոգիական նախկին կառույցների մի մասը, այնպես էլ կոմերցիոն-կիրառական «անկախ կենտրոնները» (հիմնականում անկախ են միայն գիտական բարեխղճությունից) «վերապրոֆիլավորված» ու սոցիոլոգ քաղաքականագետներ ինքնամշակված մայալ եւ ինքնուս ընկերություններ, ավելորդ «գլխացավ» համարելով հիմնարար հետազոտությունները, ինքնանպատակավորված դուրս են բերել քաղաքական սոցիոլոգիայի առարկայից հասարակական կարծիքի, հատկապես հասարակական ու քաղաքական ուժերի վարկանիշի (ռեյտինգի) ուսումնասիրությունը: Սրանք ունեն քաղաքական ծառայությունների իրենց շուկան: Հանձինս քաղաքական կուսակցությունների եւ առանձին գործիչների, նաեւ իրենց պատվիրատուն: Բաց ուրեմն, պետական կառույցների հովանու տակ պատսպարված սոցիոլոգների եւ «անկախականների» միջեւ դաշինք է գտնում «ժնեմա» պատվերի համար, որն ավելացվում է ֆինանսաքաղաքական խմբավորումների շրջանում եւ պետական կառույցներում թիկունք որոնելով:

Առավել մոդայիկ է Արեւմտյան (պատասխանական-«խառը» հարցաթերթիկներ) հարցման ճանապարհով քաղաքական գործիչների վարկանիշի պարբերական ուսումնասիրումը (մեծամասամբ տարածված չափորոշիչությունն է քաղաքական պատասխանատու ղեկավարի քաղաքական գործիչ հարցվողը): Բաց ուրեմն, նախընտրական ընտրությունների առիթով սրվում է քաղաքական վարկանիշի եւ ընդունված նման հարցումների թիվը բազմապատկում: Չհամաձայնելով այս մեթոդի գիտաճանաչողական դերը, միաժամանակ մեծ վերապահումով պետք է մոտենալ նման եղանակով ստացված քաղաքական գործիչների վարկի ցուցանիշներին: Այս կարգի հետազոտությունների հավաստիությունն ամբողջությամբ կախված է Արեւմտյանների կազմից, որոնց ընտրությունը, որպես կանոն, բավականին սուբյեկտիվ է: Ավելին, Արեւմտյան հարցման եղանակով քաղաքական գործիչների «սոցիալական ռանկի» ցանկացած վարկանիշը սոսկ մասնագետների «խայտաբղետ» խմբի կարծիք է: Մանավանդ որ Արեւմտյան վարկանիշի տվյալները միմյանց հետ, որպես կանոն պարզապես անհնար է համեմատել:

«Հարցման» այս դրսից ճանապարհին է բերվում, որովհետեւ հիմնարար մասշտաբային ներկայացուցչական հարցումների տեխնոլոգիան շատ բարդ է ու աշխատատար: Ով դրականորեն գործ է ունեցել նման ծավալի հարցումների հետ, կվկայի, որ դա հեշտ չի անել անգամ գործի ամենափորձառու կազմակերպման դեպքում, որը մասնագիտական գիտելիքներից, ռուսական փորձից, ներկայացուցչական լայն ցանցից զատ նաեւ զգալի ծախսի հետ է կապված: Երբ այս կամ այն ծառայության հետազոտության արդյունքը համեմատում ենք նրա որոշակի եւ նրանց կառուցվածքների հետ, խիստ կասկածելի են դառնում ստացված տվյալները: Ավանդույթների, ինչպես եւ հասարակական ու օրենսդրական զարգացման մեխանիզմների բացակայությունը մեծ քաղաքականությամբ, նաեւ մեծ վտանգներին դուռ կանգնած այս ու այն քաղաքական ուժի կամ անհատի մեջ սոցիոլոգիան, ներգործման այդ ազդու միջոցը իր շահերին ծառայեցնելու, ձեռնածության գայթակղությունն է ծնում: Այս առումով մեծ զգուշավորությամբ պետք է մոտենալ սոցիոլոգիական նորահայտ «ծառայությունների», հատկապես փնգվածային հարցման միջոցների կողմից անցկացված հասարակական կարծիքի «ուսումնասիրության» արդյունքներին:

Նորակոչիկ սոցիոլոգ-«ինքնուսներին» նաեւ հիշեցնենք, որ վարկանիշի ուսումնասիրությունը մեծ վերապահումով կարելի է սոցիոլոգիական հետազոտություն համարել, մանավանդ երբ նկատի առնենք հարցման կուլտուրայի ցածր մակարդակը, մեթոդական հաճախ հանդիպող այդ գործի պրոֆանացիան եւ այսպես ասած՝ «սոցիոլոգիական հովանավորչությունը»: Ավելին, հետազոտության այս տեսակն այսօր չի լիցենզավորվում եւ հարցմամբ զբաղված է ով ասես, հաճախ չունենալով նույնիսկ աղոտ պատկերացում դրա կազմակերպման հիմնական սկզբունքների մասին: «Հետազոտությունների» գերակշիռ մասն արընկնում օրավեր «քաղաքականագիտական» նոր տարածներ նվաճող Ա. Եղիազարյանը: Իր իմացածից դուրս որեւէ այլ բանի գոյությունը բացառող «քաղաքական փախանակի» ասպետ Վ. Մարտիրոսյանը եւս ասածները տեղի-անտեղի համեմում է «սոցիոլոգիայով»... Եվ այսպես շարունակ, դյուրամարս անհեթեթության տարածում, քաղաքական վայրենի ծաղրածանակ սոցիոլոգիայի նկատմամբ (չգիտեմ, ինչ օրինաչափությամբ լրագրող-«սոցիոլոգուհիների» գերակշիռ մասը կանայք են):

Դա, կրկնում եմ, սոցիոլոգիական հարցում չէ, այլ ընդամենը Մարդես-հարցում, կամ հարցում-ինտերվյու: Ծածուկ այդ հարցումներին հավաս ընծայելը միամտություն կլիներ:

Կողքիս սխալ է բայց տրված հարցման տեսակն ընտրելիս. լայն տարածված սոցիոլոգիական ֆաուս է այսբյուն է տալիս, խախտելով անաչառության ու հավաստիության սկզբունքը, թվերն ու փաստերը համաձայնեցնել-ապահովել նպատակադրությանը: Ավելին, անորակ այս հետազոտությունների զգալի մասն ունի կանխակալ մեկ միտում. քաղաքական անդաս խաղերի մեջ ներքաշված որոշ «սոցիոլոգներ» փորձում են հասարակության անունից այդ նույն հասարակությանն ամեն կերպ համոզել, որ հանրապետության քաղաքական ընդդիմությունը չարագործ է ու անհամաշխարհ, ամեն ինչ մերժող, դեռեւս կոմունիստական դրախտ տանող «արեւմտյան շուկայական մոդելի» եղվյալ հակառակորդ եւ այլն:

Զարմանք է հարուցում որոշ հետազոտողների անտարբեր կեցվածքը. երկիրը կիսաանարխիայի վիճակում է, ապրելու պայմանները ողբալի, բավում է առանց պատշաճ լուրջ ծրագրի, որից եւ պետք է բխեն առաջադրվող հարցերը: Բացակայում է հարցումների արդյունքի մեկնաբանման եւ օգտագործման մեթոդիկան: Հաճախ հետազոտության համար վերցնում են օտարածին որեւէ նմուշ, մեր իրականությունը խցկում մեջը, անտեսելով հավաստիության կարեւորագույն պայման համարվող տեղական բազմաբնույթ առանձնահատկությունները: Այս կարգի «հարցումների» արդյունքը թերարժեք է եւ կասկածահարույց:

Խախտվում է նաեւ հետազոտման մեկ այլ կարեւոր պայման՝ ներկայացուցչությունը. անտեսելով ֆինանսն, ընտրույթը կատարվում է պատահական, չի ապահովվում սոցիալ-ժողովրդագրական համամասնությունը: Առաջարկվող հարցերը հաճախ տրամաբանական ու ներքուստ հակասական են լինում, բովանդակությամբ երկդիմի եւ խճճված: Ավելին, հարցի ձեւակերպումը հարցվողին տրամադրող կամ այս կամ այն ուղղակի պատասխանի («Երբ մեր միասնական այժմյան չլինի, առաջ էլ ո՞վ» հակաժողովրդական վարչակարգ): Հարցը պետք է լինի բացահայտված, հակառակ դեպքում ստացված պատասխանները, մաքուր ռացիոնալիզմի պատճառով, իրական պատկերը տալ չեն կարող:

«Սոցիոլոգիա» անողների մեջ մեծ թիվ են քաղաքականագիտական հավակնություն ունեցող լրագրողները: Հետաքրքրությամբ հաճախ ենք դիտում, մոլորվել եւ բարձր համարում ունեցող գործի ու տեսակետի մասին մի քանի պատահական մարդու, հաճախ փողոցում, խոսափողը դեմ տալով, երբեմն ինչ-որ անկապ բան հարցնելով հետո, բանավոր անբեկանելի համոզվածությամբ տեղեկացնում է. «Մեր կատարած սոցիոլոգիական հարցումը (հետազոտությունը) ցույց տվեց...»: Էլ չենք խոսում այն մասին, որ ցուցադրում են միայն «յուրային» հարցվողներին: Օրինակները բազմաթիվ են. ոմանք վրա բողոք հոդվածներով սոցիոլոգիա է հոլովում բերանացի, շատ սխալով «սոցիոլոգիայի վարդոս» հետ Ա. Իսկանդարյանը: Այս գործում չափազանց աչքի էրես կոչված «հեռախոսային» հարցումը, երբ անհնարին է հետազոտման կարեւոր պայմանը՝ ընտրույթի ներկայացուցչությունը: Ավելին, թե իշխանություններից հիասթափված եւ հասարակության մեջ հաստատված պատճառով իր իսկ կարծիքը չհարցող անհատը, թե իշխանություններին կողմնակից սիրահարվածը, հարցմանը մասնակցելիս օբյեկտիվ լինել չեն կարող: Այս դեպքում ստացված պատասխանները մեծ մասամբ հարցադրման նկատմամբ մարդու ռեակցիան է, բայց ոչ երբեք հարցի միջոցով երեւույթի էության մասին վերաբերմունքի իրական պատասխանը: Ստացվում է, որ հարցումն արտացոլում է ոչ թե մարդու վճիռը, այլ դրանի նրա (խիստ անկայուն) տրամադրությունը:

Վտանգավոր է հատկապես այն, որ հանրապետությունում իրականացվող այս կարգի հետազոտությունների տվյալները խիստ տարբերվում են մեր վիճակի մասին արտերկրի մասնագետների ստացածից: Ավելին, այն հաճախ լինում է մեր իշխանամետ սոցիոլոգների ներկայացրած կարծիքի հակապատկերը: Տարբեր աղբյուրներից հետազոտման միեւնույն օբյեկտի մասին ստացվող, հաճախ իրարամերժ տվյալների արտառոց տարբերությունը վկայում է, որ համոզմունքով պատվիրատուին, հաճախ փոփոխելով հարցադրման հիմքերը, հետազոտողները ստանում են վարկանիշի ցանկալի պատասխան: Դա արդեն պատվիրական սոցիոլոգիա է: Կամա թե ակամա նման «հետազոտողները» հասարակական իրական կարծիքի հայտնաբերման փոխարեն «ընդառաջ» գնալով «պատվիրատուին», գրառվում են ստացված տվյալները նրա շահերին ու տեսակետներին համապատասխանեցնելով («Պարոն, Ձեզ ի՞նչ արդյունք է պետք» սկզբունքով): Նման «հետազոտողների» համար, հավանաբար, պետք է ստեղծել «սեւ դեղնել» (?):

Նախօրոք ծրագրավորված, կամ միտումնավոր կեղծված սարքովի տվյալներ պարունակող «հետազոտությունները» առավելապես վերաբերում են երկրի սոցիալ-տնտեսական վիճակին, ինչպես եւ իշխանությունների ու ղեկավար գործիչների նկատմամբ հասարակայնության վերաբերմունքին: «Հետազոտման» բեմադրիչների մեր եղանակը ներկայացնոտիական անկումը տարածներ է գրավում, պայմանների անտանելիության հարկադրանքով ժողովրդի արտագաղթը սպառնալի չափերի է հասել... եւ այս ամենից հետո ներկայացնել պաշտոնական սոցիոլոգիայի մեր «վարդագույնը», ի հանգույն որոշ անպատասխանատու պատասխանատուների, ճգնում են «սոցիոլոգիապես» հաստատել, որ խիստ ճիշտ են տնտեսական վերելքի մասին համառ պնդումները, որ խորացող ճգնաժամի համար մեղավոր են ժողովրդի այժմյան վարկաբեկված այս կամ այն գործիչը, հակառակը խնդրանք է, անբավարար ու օրինաչափ... Դա արդեն գիտական, առավելապես սոցիոլոգիական հետազոտության հետ կապ չունեցող, անբարո արարք է: Ավելին, դա արգի ծառայություն է: «Սոցիոլոգիական խոհանոցին» անծանոթ մարդիկ էլ վստահում ու հավատում են նման հարցումներին:

Նոր եւ անսովոր վիճակում հայտնված, իր հավակնությունների ու բարոյական ընկալումների համադրման գոյությունն ապահովելու ճիգեր գործադրող մեր պետականության կողմնորոշումների համար կենսականորեն անհրաժեշտ են թե տեսական եւ թե կիրառական բնույթի սոցիոլոգիական լայնածավալ (նաեւ փորձնական) հետազոտություններ: Այդ թվում բնույթային համապատասխան հարցումներ: Դրանք կոչված են արտացոլելու հասարակության ներկա իրավիճակի պատկերը, իրականացվող բարեփոխումների մասին ժողովրդի հավանության աստիճանը, խոր ու հեռահար կանխատեսումների միջոցով գնահատելու ձեռնարկվող քայլերի հետեւանքները, օգնելու ռազմավարական ճշգրիտ անելիքները:

Ամենեւին դեմ չենք նաեւ սոցիոլոգիական ուսումնասիրության հարցման եղանակին: Ճիշտ է, դրա յուրահատուկ տարածման նոր խրոխտ յուրահատուկ բեռն է, սակայն, հասարակական կարծիքի սկզբունքներին խիստ անհրաժեշտ ուսումնասիրման առավել արդյունավետ միջոց այսօր դարձել է գոյության շրջանը: Սակայն պետք է կատարել կազմակերպման պահանջներին բավարարող զանգվածային սոցիոլոգիական հարցումներ զանազանել գաղտնիքից, երբեմն էլ պարզապես խայտառակից: Միաժամանակ, մենք դեմ ենք ինքնախաբեության այս կարեւորագույն գիտության եւ մեթոդի գռեհկացմանն ու նսեմացմանը, ներկայացուցչական շահադիտական նպատակով օգտագործմանը: Առավել եւս՝ հասարակական կարծիքը նենգափոխելու եւ մոլորեցնելու հանցավոր նպատակի համար այն գործադրելուն:

Երկրորդ մեկ վարկանիշային սոցիոլոգիական տվյալներ երկրորդներին (վերջին հաշվով քաղաքական գործիչների իրական գնահատականը պատմությունն է տալիս եւ ոչ սոցիոլոգիան) անենք, որ այսօր կենսականորեն անհրաժեշտ ավելի մեծ ու կարեւոր գործեր են սպասում, չասած նախերված են մնում հասարակական քաղաքական ինստիտուտների գործունեության արդյունավետությունը, հասարակության ունեցվածքային եւ սոցիալ-դասային վերանկյունից, հաճախ դրամատիկ շերտավորումներն ու դրա միտումները, հասարակական գիտակցության մեջ կատարվող, երբեմն աղետալի փոփոխությունները: Ո՞ւր են մեր ժողովրդի սոցիալ-տնտեսական, բարոյահոգեբանական վիճակի, անհանդուրժելի չափերի հասնող արտագաղթի երեւույթի ուսումնասիրությունները: Ոզո՞ւմ եք օգնել մեր հասարակությանը, ցույց տվեք ճանապարհական վերլուծության նոր պարզեք կառավարման համակարգի աշխատողներին, որ օգնեք կանխել ոչ միայն բարոյական այլասերումն անող հովանավորչությունն ու մասնագիտական անհրաժեշտությունը, ցույց տվեք նորահաստատների սոցիալ-բարոյական կերպարը, տեսական մտքի մոտիվները հասարակական քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական ձեռնարկումների, հատկապես սեփականաշնորհման եւ ապրանքային կանգնման վերաբերյալ բնակչության վերաբերմունքը (վերստանալու համար ժամանակի փորձերը), հասարակության առողջական վիճակն ու կենցաղային պայմանները...

Առանձնակի խորհելու նյութ կարող է տալ տարբեր մակարդակի օրենսդիր մարմինների, այդ թվում ԱԺ պատգամավորների սոցիոլոգաստրուկտուրական հետազոտությունը, նրանց կրթական-մասնագիտական պատկերը, քաղաքական-օրենսդրական գործունեության դինամիկայի արդյունավետությունը, համակարգման աստիճանը (ըստ տեղերի պալատական ֆրակցիաների), ինտուիտիվ քաղաքական գործիչները, խմբավորումները եւ այլն:

Եվ վերջապես, օգնել է պետք մեր գերին, թե մեզ հետ ի՞նչ է կատարվում եւ ո՞ւր ենք գնում մենք...

Սոցիոլոգիան պետք է լուսնի մեր ժողովրդի առջեւ հրամայաբար կանգնած հիմնախնդիրների քաղաքականագիտական, պատմափիլիսոփայական, սոցիալ-տնտեսական, իրավագիտական ու բարոյագիտական վերլուծությունների շարքը:

Քանի որ պատվիրված «հետազոտությունների» (առավելապես հարցումների) զգալի մասի նպատակը ոչ թե հասարակական իրական կարծիքն իմանալն է ու ամփոփելը, այլ կայունացման եւ զարգացման գերնպատակին այն սեւեռելը, այդ իշխանությունների համար ցանկալի արդյունքը, մինչեւ օրս դրանք, կարծես թե, որեւէ էական ազդեցություն չեն ունեցել քաղաքական այրերի գործելակերպի վրա:

Ինչպես երեւում է, հասարակությունը բյուրեղացման մեջ զգոն եւ առավել կողմնորոշված սոցիոլոգիական այդ դիմակներից չի անհանգստանում պետական կառույցների մոտ, թերեւս սոցիոլոգիայի միանշանակ պատասխանատուներին: Կարծես թե այն քիչ է ներկայացնում նաեւ մեր լուրջ հետազոտողների մտահոգությունները: Այդ անհնարին խաթարվում է վստահությունը ընդհանրապես սոցիոլոգիայի նկատմամբ, զգում է նրա վարկը, կասկածի տակ են առնվում նոր երեւույթներ ավելացնելով քաղաքական մեր կուլտուրայի մակարդակի մասին:

ԱՐՄԵՆ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Միջազգային

ՌԱԶՄԱԿԱՆ

Ինչն է ավելի վատ. միլիոնանոց ու սոված բանակը, թե՞ պարտիզաններով լի երկիրը

Վաղուց է հայտնի՝ բանակի ուժը քանակով չի որոշվում: Դեռ Ալեքսանդր Մակեդոնացին է դա հաստատել: Հաննիբալը մ.թ.ա. 216 թվականին Կաննի ճակատամարտում իր 50 հազարանոց բանակով կարողացավ ամբողջովին ջախջախել հռոմեական 80 հազարանոց զորքը. 3000 հռոմեացի միայն կարողացավ փախչել, իսկ Հաննիբալի բանակը 6 հազար զոհ տվեց: Հռոմեական լեգեոնները կարողանում էին փախուստի մատնել տասնյակ անգամ իրենց գերազանցող «բարբարոսների» բանակներին: Իսրայելի եւ Ղարաբաղի բանակները նույնն են անում մեր օրերում: Այնպես որ կարեւորը ոչ թե քանակն է, այլ թե ինչպես են զինվորները զինված ու վարժված: Իսկ ամենակարեւորը ոգին է, մարտական ու բարոյական ոգին: Իսկ ինչպիսի՞ ոգի կարող է լինել մի բանակում, որի զինվորները սոված են, վատ զինված ու հագնված եւ նույնիսկ... ոջլոտած: Չորեքշաբթի օրվա «Սեգոդնյա» թերթում հետաքրքիր տվյալներ են բերված: Պարզվում է, որ այժմ, երբ հաշվի առնենք տարբեր երկրների արժույթների հարաբերակցությունը ըստ նրանց գնողունակության, ամերիկյան 1 զինվորի համար տարեկան 176 հազար դոլար է ծախսվում, անգլիականի՝ 146, չինականի՝ 50, իսկ ռուսաստանյանի՝ 11 հազար դոլար: «Այդպիսի ծախսերի դեպքում, նշում է թերթը, զինվորներին կարելի է միայն կիսաքաղց պահել, մի կերպ հագցնել, սակայն մարտական լուրջ նախապատրաստության համար դրամը չի հերիքի: Ռուսաստանն այսօր ի վիճակի չէ պահել մեծ եւ միեւնույն ժամանակ լրիվ մարտունակ բանակ», եզրակացնում է թերթը: Իսկ ի՞նչ ասեն ԱՊՀ երկրների բանակների ղեկավարները, որոնք տասնյակ անգամ քիչ միջոցներ կարող են ծախսել եւ որոնց զինվորները ոչ թե կիսաքաղց, այլ երբեմն համարյա թե լրիվ քաղցած են լինում: Այն խողությունը, որ բանակի ուժը քանակով չի որոշվում, վերջապես հասկացել են նաեւ Ուկրաինայում, որտեղ անկախության հռչակումից հետո սկզբում 6 ամսով կրճատել էին ծառայության ժամկետները, իսկ 1.5 տարի առաջ, երեւի թե Ռուսաստանից երկյուղելով, նորից էին վերականգնել ծառայության խորհրդային տեւողությունը, իսկ զինուժի թիվը հասցրել էին 750 հազարի: Օրերս Ուկրաինայի Գերագույն խորհուրդը մեծ [illegible] մտցրեց այդ հանրապետության երկարատեւությանը փոփոխություններ մտցնելով «Համընդհանուր զինապարտության ու զինծառայության» ուկրաինական օրենքի 23-րդ հոդվածում: Ծառայության ժամկետն այսուհետեւ 24 ամսից կրճատվում է 18 ամսի, իսկ այն անձանց համար, ովքեր բարձրագույն կրթություն ունեն, 18 ամսից՝ 12 ամսի:

Նավատորմում, որտեղ ծառայության ժամկետը ավանդաբար ավելի երկար է, բարձրագույն կրթություն չունեցողները կծառայեն 24 ամիս, իսկ ունեցողները՝ 18 ամիս: Պայմանագրով ծառայողների ծառայության ժամկետը 3 տարի է՝ անկախ զորքի տեսակից: Ուկրաինայի Գերագույն խորհրդի այդ որոշումը ուժի մեջ է մտնում հրապարակման օրից եւ, ինչը պակաս կարեւոր չէ, տարածվում է նաեւ այն անձանց

վրա, որոնք ժամկետային ծառայության են զորակոչվել մինչեւ այս օրենքի ուժի մեջ մտնելը: Այնպես որ մոտակա ժամանակներում ուկրաինական բանակից եւ նավատորմից կզորացրվեն ոչ միայն նրանք, ում ծառայության ժամկետն ավարտվում է այս գարնանը, այլ նաեւ նրանք, ովքեր դեռեւս կես տարի էլ պետք է ծառայեին եւ զորացրվեին աշնանը: Ուկրաինայի պաշտպանության նախարարության մամլո ծառայության աշխատակից Իգոր Մելնիչուկը «Ազատություն» ռադիոկայանի թղթակցին հայտնել է, որ վերջին տարիներին Ուկրաինայի զինուժը 750 հազարից կրճատվել է մինչեւ 450 հազարի եւ դեռ էլի է կրճատվելու, մինչեւ դառնա 350 հազար: Ուկրաինական մեկնաբանները բանակի այդօրինակ կրճատումը բացատրում են նրանով, որ հանրապետությունը հնարավորություն չունի կերակրել այդքան զինծառայողի: Բացի այդ, ժողովրդական տնտեսությունում աշխատանքի մեծ պահանջարկ կա եւ Ուկրաինայի իշխանությունները հույս ունեն, թե զորացրվածները կհամալրեն բանվորների եւ շինարարների «բանակը»:

Այսպիսով, ուկրաինացիները համոզվել են, որ ավելի լավ է ունենալ փոքր, սակայն մարտունակ, լավ վարժեցված ու կուռ բանակ, չնայած որ ռուսական վտանգը, նրանց կարծիքով, դեռեւս չի վերացել: Եվ դա շատ լավ նշան է, երբ երկրին սպառնացող ծանր են հարկավոր: Թե չէ կարելի է ունենալ միլիոնանոց բանակ, սակայն քանդված տնտեսություն ու երկիր, ինչպես Հյուսիսային Կորեայում, որը, հնարավոր է, շուտով իրեն իրեն ուտվի: Ուրիշ տարբերակ էլ է հնարավոր, նույնքան վտանգավոր: Մարշալ Բրոզ Տիտոն, որը «երկու կրակի արանքում էր գտնվում»՝ երկյուղում էր եւ ՆԱՏՕ-ի, եւ Վարշավյան պայմանագրի անդամ երկրների ներխուժումից, իր կարծիքով շատ յուրօրինակ ելք էր գտել: Հավատալով, որ ներխուժման դեպքում հարավսլավական բանակը ի վիճակի չի լինելու դիմակայել այդ դաշինքներին պատկանող երկրների հզոր բանակներին, նա իր ժողովրդին համընդհանուր պարտիզանական պատերազմի էր նախապատրաստել: Երկրի տարբեր մասերում զենքի եւ զինամթերքի պահեստներ էին ստեղծվել, բնակչությունը պարբերաբար մարզվում ու վարժեցվում էին եւ յուրաքանչյուրը գիտեր, թե բռնակալական ներխուժման դեպքում ինքն ինչ պետք է անի: Դա էլ հենց կործանեց Հարավսլավիան: Ոչ մի ներխուժում էլ չեղավ: Իսկ երբ մարշալ Տիտոյի մահվանից հետո բազմազգ ու բազմակրոն Հարավսլավիայում ուժեղացան կենտրոնախույս ուժերը եւ Սլովենիան հայտարարեց Հարավսլավիայից անջատվելու եւ անկախանալու մասին, հարավսլավական բանակի տանկերն ու զրահամեքենաները շարժվեցին այդ փոքրիկ հանրապետություն: Սովորական պայմաններում, ինչպես Չեխոսլովակիայում եղավ, երբ խորհրդային տանկերը ներխուժեցին այդ երկիր, խռովությունը մի քանի օր կարող էր միայն տեւել: Սակայն տարիներ շարունակ դրան նախապատրաստված սլովենացիները պահեստներից հանեցին զենքն ու զինամթերքը, ըստ նախապես մշակված ծրագրերի ջոկատներ կազմեցին եւ կանգնեցրին ու ջախջախեցին հարավսլավական բանակի շարասյուները: Այստեղից էլ սկսվեց Հարավսլավիայի տրոհումը, որտեղ արդեն քանի տարի պարտիզանական կռիվներ չեն մղվում:

Ուրեմն, ավելի լավ է ունենալ փոքր, սակայն մարտունակ, լավ վարժեցված ու կուռ բանակ, քան միլիոնանոց՝ սոված, ընկճված ու ոջլոտած բանակ, կամ էլ պարտիզաններով լի մի երկիր:

ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԱ-ՏԵՐՅԱՆ

ԲԱԼԿԱՆՆԵՐ

Մահմեդա-խորվաթական միացյալ զինված ուժե՞ր

Մահմեդա- խորվաթական դաշնության առաջնորդները Բոսնիայում պայմանավորվել են միավորել պաշտպանության նախարարությունները եւ ստեղծել միասնական զինված ուժեր: Այդ մասին Վաշինգտոնում հայտնել է ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ուորեն Քրիստոֆերը: Համաձայնագիրը ձեռք է բերվել բոսնիական խորվաթների ու մահմեդականների ներկայացուցիչների բանակցություններից հետո: Ինտեգրացումը կսկսվի գեներալական բարձրագույն հրամանատարության մակարդակով: Լրիվ միավորումը նախատեսվում է ավարտել 3 տարվա ընթացքում: Ուորեն Քրիստոֆերի խոսքերով միավորյալ պաշտպանության նախարարությունը կարող է այս ամսվա վերջին արդեն սկսել գործել Սարաեւոյում:

Քրիստոֆերը բնութագրել է այս համաձայնագիրը որպես կարեւոր հաջողություն, սակայն նկատել է, որ այն առայժմ թղթի վրա միայն գոյություն ունի: Բոսնիայում խորվաթների ու մահմեդականների միջեւ եղած նախորդ համաձայնագրերը որպես օրենք չեն կատարվել: Մահմեդական եւ խորվաթական առաջնորդները պայմանավորվել են նաեւ ստեղծել մի շարք համատեղ ֆինանսական ինստիտուտներ:

Ռուսաստանում նոր փոխարժեք է մտցվում

ՄՈՍԿՎԱ, 16 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Բորիս Ելցինի հրամանագրով այս տարվա հուլիսի 1-ից Ռուսաստանը մտցնում ռուբլու «սահող» կամ «թեք» փոխանակման փոխարժեք, որը կապված կլինի արժեզրկման մակարդակի հետ: Մոսկվան նաեւ միանում է Միջազգային վալյուտային ֆոնդի կանոնադրության այն դրույթին, ըստ որի, նախատեսվում է ազգային արժույթի լիակատար փոխարկելիություն ընթացիկ գործառնություններում:

«Ժամանակն է հրաժարվել միջանցքային եզրութաբանությունից: Այժմ ավելի ճիշտ կլինի արժութային միջանցքը անվանել պարզապես սահող արժութային փոխարժեք», մամլո ասուլիսում հայտարարել է տնտեսական հարցերով նախագահի օգնական Ալեքսանդր Լիվշիցը:

«Ֆինանսովիե իզվեստիա» թերթի կարծիքով, ռուբլու տարադրամային փոխարժեքը փոքր-ինչ էլ կնմա արժեզրկման կանխատեսվող մակարդակից, ինչը հնարավորություն կտա զսպել գների աճը:

ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ի հաղորդման համաձայն, մայիսի 17-ի ուրբաթ օրվանից Ռուսաստանի կենտրոնական բանկը ամեն օր կհայտարարի ազգային արժույթի փոխարժեքը ինչպես միջդրամատնային, այնպես էլ բորսային արժութաշուկայում իր գործառնությունների հիման վրա: Փոխարժեքների տարբերությունը մեկուկես տոկոսից չի անցնի, հաղորդել է Ռուսաստանի կենտրոնական բանկի նախագահ Սերգեյ Դուբինինը:

ՀԱՄԱՌՈՏ

Բեթղեհեմը նոր տեսք է ստանալու

Վկայակոչելով Ֆրանսիայից Ռոյթեր գործակալության լրատվությունը, «Արմինյըն Միրըր Սփեքթեյթըր» շաբաթաթերթն իր մայիսի 4-ի համարով տեղեկացնում է, որ Հիսուս Քրիստոսի ծննդյան 2000-ամյակի առաջիկա տոնակատարությունների առթիվ Բեթղեհեմ հնադարյան քաղաքն ամբողջովին պետք է նոր տեսք ստանա: Չորս տարվա ընթացքում նախատեսվում է վերանորոգել քաղաքի ինչպես հոգեւոր, այնպես էլ մշակութային ու պաշտոնական հուշարձանները, վեր հանել քաղաքակրթությանը բերած նրա նպաստը: ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ի կողմից մշակված վերանորոգման ծրագիրը, ըստ այդ հաստատության կողմից հրատարակված հաղորդագրության, պետք է արժենա 2,26 միլիոն դոլար:

Վիետնամը դառնում է թմրադեղերի փոխադրման գլխավոր ուղիներից մեկը

Վիետնամի ոստիկանության տվյալների համաձայն, երկրի տարածքով է անցնում Հարավարեւելյան Ասիայում եւ մասնավորապես «Ոսկե եռանկյունում» արտադրվող հերոինի եւ ափիոնի մեծ մասը՝ տարեկան ավելի քան 15 տոննա: Թմրադեղերի մեծ մասը Վիետնամի տարածքով փոխադրվում է Արեւմուտքի շուկաներ:

«ԼՐԱԳԻՐ»

Սլովակիա. Ընդդիմությունը դատապարտում է «քաղաքական ոճիրը»

Մայիսի սկզբներին Սլովակիայի միջազգային վարկը կտրուկ ընկավ երկու պատճառով: Առաջինն այն է, որ ամերիկյան «Լրագրողների պաշտպանության կոմիտե» կազմակերպությունը իր զեկուցագրում վարչապետ Վլադիմիր Մեչիարին դասեց մամուլի տասը գլխավոր թշնամիների թվին, իսկ երկրորդը՝ նախկին ոստիկան Ռոբերտ Ռեմիասի մահն էր իր պայթած ավտոմեքենայում: Վերջինս Սլովակիայի նախագահ Միխալ Կովաչի անցյալ տարի առեւանգված որդու գործով հանդես էր գալիս որպես վկա: Ռեմիասի մահը ընդդիմության կողմից մեկնաբանվեց որպես «առաջին քաղաքական ոճիրը հետկոմունիստական Սլովակիայում»: Սլովակիայում դիտորդների մեծամասնությունը համոզված է, որ նախագահի որդու առեւանգմանը մասնակցել են երկրի SIS գաղտնի ծառայության գործակալները այն անզիջում պայքարի շրջանակներում, որ վարչապետ Մեչիարը ծավալել է նախագահի դեմ:

Նախագահի որդին, որին Գերմանիայի իշխանությունները մտադրվել էին ձերբակալել խարդախության մի գործի համար, առեւանգվել էր իր տանը, ապա հանձնվել Ավստրիայի ոստիկանությանը: Իսկ երբ Ավստրիայի արդարադատությունը Սլովակիային էր հանձնել նախագահի որդուն, նախկին ոստիկան Ռեմիասը, որն զբաղվում էր գործի հետաքննությամբ, սկսել էր խոսել կեղծ առեւանգման մասին: Նրանից առաջ այդ գործով զբաղված երկու քննիչները, որոնք նույնպես առեւանգմանը մեղսակից էին համարում երկրի գաղտնի ծառայություններին, հեռացվել էին հետաքննությունից:

Այդ նախկին քննիչներից մեկը՝ Յարոսլավ Սիմունիչը, պատմում է, որ 26-ամյա Ռեմիասին հայտնի է եղել այն վայրը, որտեղ ներկայումս թաքնվում է SIS-ի նախկին անդամներից մեկը, որը խոստովանել էր իր մասնակցությունը նախագահի որդու առեւանգմանը: Սիմունիչը համոզված է, որ Ռեմիասին սպանել են մյուս վկաներին վախեցնելու համար:

Սլովակիայի ներքին գործոց նախարարությունը մերժում է ընդդիմության այն հայտարարությունները, որոնցով Ռեմիասի մահը գնահատվում է որպես քաղաքական սպանություն: Սակայն «Լրագրողների պաշտպանության կոմիտեի» զեկուցագրում փաստերով ապացուցվում է, որ Մեչիարի վարչակարգն անտանելի պայմաններ է ստեղծել երկրում ընդդիմադիր լրագրողների աշխատանքի համար, նրանց մեղադրելով «հակապետական» դիրքորոշման մեջ, հաճախ թույլ չտալով մասնակցել իր մամլո ասուլիսներին: Բացի դրանից, պետական հեռուստատեսությունից, ռադիոյից եւ մամլո գործակալություններից հեռացվել են բոլոր «ընդդիմական» տարրերը: Վերջերս Սլովակիայի խորհրդարանում ընդունված օրենքով նույնիսկ բանտարկություն էր նախատեսվում այն տեղեկությունների հեղինակների համար, որոնք կարող էին վնասել երկրի վարկին: Այդ օրենքը խստորեն քննադատվեց եվրոպական հաստատությունների եւ ԱՄՆ-ի կառավարության կողմից, որից հետո նախագահ Կովաչը հրաժարվեց հաստատել այն: Սպասվում է, որ խորհրդարանում այդ օրենքը կվերանայվի:

«ԼԻԲԵՐԱՍՅՈՆ»

ԹՈՒՐՔԻԱ

Անկարան վերականգնելու է իրանցիների այցագրերը

Իրանին մեղադրելով քուրդ անջատականների շարժման՝ PKK-ի խռովարարներին աջակցելու մեջ, Թուրքիայի կառավարությունն Իրան է գործուղել իր արտգործնախարարության մի բարձրաստիճան պաշտոնյայի, բողոքելով Իրանի վարչակարգի դիրքորոշման դեմ: Անկարան մտադիր է վերականգնել մուտքի այցագրերը իրանցիների համար:

«ԼՐԱԳԻՐ»

Հուլիսից՝ Եվրամիության օգնությունը Թուրքիային

Թուրքական հեռուստատեսության հաղորդման համաձայն մայիսի 15-ին Ստամբուլում աշխատանքին է սկսել «Համաշխարհային շուկայում Թուրքիայի դերն ու նշանակությունը» թեմայով գիտաժողովը, ուր զեկուցումով հանդես է եկել նաեւ Թուրքիայում Եվրամիության հատուկ դեսպան Մայքլ Լեյքը: Լեյքը իր ելույթում ընդգծել է, որ Մաքսային միության կազմում Թուրքիայի ներկայությունը ավելի զգալիորեն դարձնելու նպատակով կազմակերպչական հիմնարար փոփոխությունների կարիք է զգացվում: Լեյքը հայտարարել է, որ այս տարվա 2-րդ կիսամյակից սկսած Եվրամիության ֆինանսական արձանագրության շրջանակներում կիրականացվի Թուրքիային նախատեսվող օգնությունը:

Գ. Զ.

Թուրք-գերմանական էկոլոգիական գործակցություն

16 ՄԱՅԻՍ, TRT: Պաշտոնական այցով Գերմանիայում է գտնվում Թուրքիայի էկոլոգիայի նախարար Մուստաֆա Թաշարը: Կքննարկվեն շրջակա միջավայրի մաքրության եւ այլընտրանքային էներգիայի աղբյուրների օգտագործման ուղղությամբ նոր նախագծեր մշակելու եւ տեխնիկական համագործակցության խնդիրները:

Գ. Զ.

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

Մայիսի 9-ին Լոս Անջելեսում իր առաջին համերգը տվեց Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը մաեստրո Լորիս Ճգնավորյանի գլխավորությամբ։

Փասադենայի 3000 տեղանոց Սիվիք Սենթր դահլիճը չկարողացավ ընդունել համերգին ներկա գտնվել ցանկացողների նույնիսկ կեսին։ Դեռ տասն օր առաջ բոլոր տոմսերը վաճառված էին։ Մայիսի 5-ի համերգը Ֆորդի կենտրոնի Ջորջ Վեսթոն դահլիճում կրկին վերածվեց երաժշտական տոնախմբության։ «Տոռոնտո սթար» օրաթերթը գրում է. «Զարմանալի կարելի է, թե երաժշտական այս բարձր արվեստը եկել է մի երկրից, որ սիմֆոնիկ համերգների ունկնդիրները ծածկված վերարկուներով են նստում դահլիճում»։

Պատասխանատվությունն ավելի էր բարձրացել. դահլիճը լիքն է եղել երաժշտական գործիչներով, մենատուներով, մոտ 20 երկրների դեսպաններով։ Դահլիճում էին նաեւ ԱՄՆ-ում ՀՀ արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Ռուբեն Շուգարյանը, ՀԲԸՄ նախագահ Լուիզ Մանուկյան Սիմոնը, Իրանի նախկին թագուհի Ֆարահ Փեհլեւին, այլք։

Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի հյուրախաղերը ԱՄՆ-ում եւ Կանադայում

Դահլիճում խախտվում է դասական համերգների էթիկան

տոմսերը վաճառված էին, աննախադեպ երեւույթ Լոս Անջելեսի համար։

Այդ օրվա ծրագրում ընդգրկված էին Դմիտրի Շոստակովիչի «Տոնական նախերգանքը», Սեն Սանսի թավջութակի կոնցերտը, որ իր փայլուն կատարմամբ հանդիսատեսին ներկայացրեց 19-ամյա թավջութակահար Ալեքսանդր Չաուշյանը, որ Լոնդոնից հատուկ ժամանել էր հյուրախաղերին մասնակցելու համար։ Հնչեց նաեւ Արամ Խաչատրյանի II սիմֆոնիան, իսկ ծրագրից դուրս՝ վալսը «Դիմակահանդեսից»։ Մելիք Մավիսակալյանի ֆանտազիան Առնո Բաբաջանյանի երգերի թեմաներով. «Ջերմանցիներ» խոսուն հայերը։

«Այսօրվա ցնծությունը վաղուց չէր եղել Կալիֆորնիայի երաժշտական կյանքում», արձագանքեց տեղի մամուլը։ «Լորիս Ճգնավորյանն իր նվագախմբով [illegible] գերում է բոլորին առանց բացառության։ Այս կատարումներն ունկնդրելը գերագույն հաճույք է»։

Այնուհետ ֆիլհարմոնիկ նվագախումբը ժամանեց Տորոնտո (Կանադա) Լոս Անջելեսի աննախադեպ հաջողության փառքով։

Տեղի հայ համայնքը եւ ընդհանրապես Կանադայի երաժշտասերներն անհամբեր ուշադրությամբ էին սպասում հայաստանցի երա-

Մայիսի 7-ին նվագախմբին սրտանց ողջունում էին Դեթրոյթի «Օրքեստրա հոլլ» դահլիճում։ Մինչ այդ երաժիշտներն այցելել էին սբ. Հովհաննես Մկրտիչ եկեղեցին, Ալեք Մանուկյան թանգարանը, հանդիպել ՀԲԸՄ-ի ներկայացուցիչների հետ Ալեք եւ Մարի Մանուկյանների դղյակում։

Համերգն անցավ մեծ հաջողությամբ։ Համերգից հետո Դեթրոյթի սիմֆոնիկի երաժիշտներն անկեղծ զարմանքով շնորհավորում էին Հայաստանից եկած երաժիշտներին։ Իսկ հանդիսատեսն այնքան էր հրապուրված կատարումներով, որ 1,5 ժամ նախատեսված համերգը երկարեց 2,5 ժամ։ Համերգին ներկա գտնվող հայ մեծ բարերար Ալեք Մանուկյանը իր երախտիքի խոսքն ասաց Լորիս Ճգնավորյանին՝ հայ երաժշտական արվեստը ԱՄՆ-ում լավագույնս ներկայացնելու համար։

Կարնեգի հոլլում տրված համերգով սկսվեցին Հայաստանի ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի ամերիկյան մայրցամաքի հյուրախաղերը մաեստրո Ճգնավորյանի գլխավորությամբ, որոնք նվիրված էին ՀԲԸՄ 90-ամյակին։

Աշխարհահռչակ Կարնեգի հոլլում ճանաչում են ստացել եւ մտել վերջին հարյուրամյակի բոլոր նշանավոր մենակատարներն ու ե-

2800 հանդիսատեսով լեցուն դահլիճը գրեթե ողջունում էր։ Հնչում է Շոստակովիչի Տոնական նախերգանքը։ Դահլիճը կատարումն ընդունում է ջերմորեն։ Այնուհետեւ Սեն-Սանս Ալեքսանդր Չաուշյանի մենակատարությամբ։

Ծափահարություններ։

Հնչում է Արամ Խաչատրյանի II սիմֆոնիան։ Ոտքի կանգնած ողջ դահլիճը ծափողջունում է մաեստրո Ճգնավորյանին, սպասում նոր ստեղծագործություններ կատարել։ Մելիք Մավիսակալյանի Ֆանտազիան Առնո Բաբաջանյանի երգերով հանդիսատեսին պարզապես մոռացնել է տալիս դասական համերգների էթիկան, եւ դահլիճը սկսում է ծափահարել մինչ ստեղծագործության ավարտը։

Հնչում է նաեւ Խաչատրյանի վալսը «Դիմակահանդեսից»։

Համերգն ավարտված է։ Ունկնդիրները հարյուրավոր մարդիկ հերթ են կանգնել շնորհավորելու եւ իրենց երախտիքի խոսքն ասելու։

Համերգը Կարնեգի-հոլլում դժվարին քննություն էր, որի համար Հայաստանի ֆիլհարմոնիկը ստացավ գերազանց գնահատական։ Լորիս Ճգնավորյանին հիրավի հաջողվել է ստեղծել միջազգային կարգի նվագախումբ։

ՌՈԲԵՐՏ [illegible]
Նյու Յորք-Երեւան

ՀԲԸՄ-90

Եղիշե Մանուչարյանը ծափերի արժանացավ նաեւ Ժնեւում

Մայիսի 2-7-ը Շվեյցարիայի Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության հրավերով Ժնեւում 1 համերգով հանդես եկավ երեւանյան ունկնդրի ծափերին արժանացած Եղիշե Մանուչարյանը (տենոր)։ Բազմաթիվ բարերարներ, արվեստագետներ, արվեստասերներ էին հավաքվել ՀԲԸՄ-ի 90-ամյակի առիթով կազմակերպված այդ հանդիսությանը։ Համերգին Փարիզից հրավիրվել էր «Անի» էստրադային սիմֆոնիկ նվագախումբը։ Մայիսի 4-ին ժամեր տեւած համերգի ընթացքում հնչեցին Կոմիտասի, Սայաթ Նովայի ստեղծագործություններից, կատարվեցին Նեապոլյան երգեր, Արամ Սաթյանի, Առնո Բաբաջանյանի, Մելիք Մավիսակալյանի հայտնի, նաեւ քիչ կատարված երգեր։ Մանուչարյանի վոկալ տվյալներն առիթ ստեղծեցին նույն օրը 2 հրավեր ստանալ, օգոստոսին՝ Իտալիա, աշնանը՝ Կալիֆոռնիա։ Նոյեմբերի 4-ին Եղիշե Մանուչարյանը կմեկնի Ճապոնիա՝ մասնակցելու վոկալիստների միջազգային մրցույթի։

Մանուչարյանն ավարտել է Երեւանի Չայկովսկու երաժշտական տասնամյակը, 88-ին ընդունվել Կոմիտաս կոնսերվատորիա, հետեւել ձայնի մշակման եւ փողի դասընթացներին։ 1994-ին Երեւանում կայացած Կոմիտասի անվան մեներգիչների մրցանակի դափնեկիր է։

Ազգային օպերայի թատրոնի մեներգիչ է, հանդես է եկել Տիգրանյանի «Անուշ» օպերայում Սարոյի եւ Վերդիի «Օթելլոյում» Կասիոյի դերերգերով։ Բազմիցս հանդես է եկել Հայաստանի ֆիլհարմոնիկի հետ, համերգներ է տվել Կոմիտաս կամերային տանը։

ԳԻՐՔ

Լույս է տեսել Հակոբ Հողոբիկյանի «Անմոռանալի անցյալը»

Ավելի քան ութ տասնամյակ է անցել հայոց Մեծ եղեռնից։ Եղեռնից անցած տարիների ընթացքում անհամար ուսերին նվիրված վեպերին ու պատմվածքներին, ուսումնասիրություններին ու բանաստեղծություններին զուգընթաց լույս են տեսել նաեւ ականատեսների գրառումներն ու վկայությունները։

Մեր սեղանին է օրերս հրատարակված Հ. Հողոբիկյանի «Անմոռանալի անցյալ» ժողովածուն, ուր ամփոփված են եղեռնից հետո վերապրողի մարդու հուշերը։

Բազում փորձությունների ենթարկված եւ հրաշքով փրկված Հ. Հողոբիկյանը ծնվել է (1902-1990) Խարբերդի նահանգի Բերրի քաղաքում, կոտորածի տարիներին կորցրել է հարազատների մեծ մասին, որոնց թվում նաեւ հորը։ Սիրիայում ապաստան գտնելուց հետո 1925-ին տեղափոխվել է Հայաստան, ավարտել Երեւանի համալսարանի բանասիրական ֆակուլտետը եւ երկար տարիներ աշխատել է որպես մանկավարժ, խմբագիր, տնտեսագետ։

Առաջացած տարիքում գրած այս գրքում նա ետադարձ է իրենց ընտանիքին, ծննդավայրին վերաբերող մանրամասները, ապա հայ ժողովրդի տեղահանությունն ու նրանց գաղթային տառապանքները։

Գիրքը լույս է ընծայել ռուս-հայ կական համագործակցության հիմնադրամը, նախաբանի հեղինակն է դոկտոր Արման Նազարյանը։

ՀՐԱՉՅԱ ՀՈՒՆԱՆՅԱՆ

Ազգ օրաթերթի համակարգչային ծառայությամբ կարող եք պատվիրել

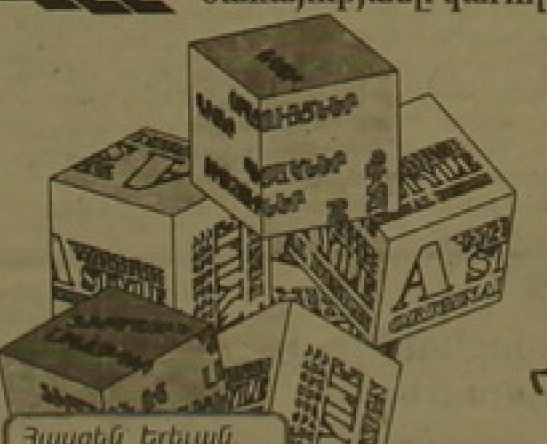

Գովազդներ
Բրոշյուրներ
Լոգոտիպեր
Անցագրեր
Կնիքներ
Բլանկներ
Հավաստագրեր
Ֆիրմային ոճի
Օրացույցներ
Այցետոմսեր
Բուկլետներ
Գրքեր
ձեւավորում

Յասցեն Երեւան, Յանրապետության 47
հեռ. 581841

Աշխատանքները կկատարվեն Apple Macintosh, LaserMaster 1200 համակարգով

ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գիտական կապերի հնարավորություններ

«Ամերիկյան Միջին Արեւմուտք» շաբաթաթերթին տրված իր հարցազրույցում Անգլիայի Լանկաստեր համալսարանի ճարտարագիտության ֆակուլտետի համագործակցությունների ուսումնասիրման կենտրոնի աշխատակից Մարգարյանը տեղեկացնում է, որ Անգլիայի արտաքին ընկերությունը կոչ է անում առաջարկներ ընդունել Մեծ Բրիտանիայի եւ նախկին Խորհրդային Միության հանրապետությունների միջեւ գիտական համագործակցության կապեր ստեղծելու վերաբերյալ։ Համագործակցության շրջանակներում նախատեսվում է երկու տարի ժամկետով գիտնականների փոխայցելություններ եւ նյութական փոքր գումարների հատկացումներ անհրաժեշտ սարքավորումների ձեռքբերման համար։ Գիտական կապերի ստեղծումը վերաբերում է գիտության բոլոր բնագավառներին եւ բոլոր հանրապետություններին՝ ներառյալ Հայաստանը։ Համագործակցության մասնակցել ցանկացողների եւ առաջարկներ ներկայացնելու համար սահմանված է երկու ժամկետ՝ հունիսի 15-ը եւ նոյեմբերի 15-ը։ Մարգարյանը հույս է հայտնում, որ հնարավորին չափ հայաստանյան գիտական շատ կենտրոնների հետ կարելի կլինի կապ հաստատել։ Հ. Օ.

ՀԱՄԵՐԳԱՅԻՆ

Քրիս Ջագերի ընտանեկան միջոցառումը

«Ռոլլինգ Սթոունզի» առաջնորդ Միք Ջեգերի կրտսեր եղբայրը Քրիս Ջեգերը եւ նրա խումբը «Ասյան», վերջերս համերգ են տվել Նյու Յորքի «Բոթթոմ Լայն» ակումբում։ «Ասյան»-ը կատարել էր նրա վերջին ալբոմից, որը կոչվում է [illegible]։ «Նա Նյու Յորքում շատ բարեկամներ ունի, դա, բերեւս, ոչ թե համերգ էր, այլ համերգի, զվարճանքի եւ լավ ժամանցի երեկո, մի խոսքով, ընտանեկան միջոցառում», ասել է Քրիս Ջագերը։ «Ռոլլինգ Սթոունզ» երաժշտական հանդեսն այսօրվա ձայնագրությամբ է փաստել, ու դարձել սիրած Միքի եւ Քրիսի «Բոթթոմ Լայն» ակումբում արված լուսանկարը «Մայրիկը կարող է հպարտանալ»։

Ցերեկույթ նվիրված Գուրգեն Չոլախյանին

Երեկ Արտասահմանյան երկրների հետ համագործակցության եւ մշակութային կապերի հայկական ընկերության դահլիճում Ռուսաստան-Հայաստան մշակութային կապերի կենտրոնը կազմակերպել էր միջոցառում՝ նվիրված ճարտարապետ-մեխանիկ Գուրգեն Տիգրանի Չոլախյանի հիշատակին։ Միջոցառմանը ներկա էին Գուրգեն Չոլախյանի բարեկամները, գործընկերները, ճանաչված ճարտարապետներ։

Յիշողություններ պատմեցին նախկին մինիստրների խորհրդի նախագահի տեղակալ Ալեքսան Կիրակոսյանը, ճարտարագիտական ակադեմիայի թղթակից անդամ Յուրի Խոջամիրյանը, ճարտարապետ Վարազդատ Յարությունյանը, երաժշտագետ Մարգարիտ Բրուտյանը, ակադեմիկոս Գեւորգ Ղարիբջանյանը եւ այլք։

Ելույթ ունեցողները կարեւորեցին նրա դերը ժողովրդական տնտեսության մեջ։

Դաշնակահարուհի Ալեքսանդրա Նավասարդյանի կատարմամբ հնչեցին Բախի եւ Շոպենի ստեղծագործություններից։

Նախասրահում բացված փոքրիկ ցուցահանդեսը ներկայացնում էր Գուրգեն Չոլախյանին լուսանկարներում։ Ներկայացված էին նաեւ ճարտարապետի տարբեր տարիներին ստացած պատվոգրերը եւ շնորհագրերը։

ԳԱՅԱՆԵ ԱՌՏԱՆՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

Մարզական

ՄԵԴԻԱ

Նոր կապեր նաեւ Կանադայի հետ

ՍԱՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

Երեկ Մոնրեալից խմբագրություն զանգահարեց Վիկտոր Պետրոսյանը, ծնունդով ազգությամբ մարզական լրագրողներից մեկը, որը մեր թերթի մարզական բաժնի սեփական թղթակիցն էր «Ֆրանս ֆուտբոլից»: Նա աշխատում էր տեղեկատվություններ փոխանակել եւ պատրաստ է անհրաժեշտ նորություններ հաղորդել անմիջական մասնագետից, փոխարենը մարզական բարձ նորություններ ստանալով Հայաստանից: Մի քանի ժամ անց նա առաջին ֆաքսն ուղարկեց մեզ, որում մանրամասն հաղորդում է:

Կանադայի Էդմոնտոն քաղաքում հիմա տեղի ունեցող ԿՈՆԿԱԿԱՖ-ի երկրների ֆուտբոլի օլիմպիական ընտրական մրցաշարի ընթացքի մասին: Այստեղ առաջին տեղ գրաված թիմը միանգամից Ատլանտայում հանդես գալու իրավունք է ձեռք բերելու, իսկ երկրորդ մրցանակակիրը մայիսի 26-ին եւ հունիսի 2-ին երկրորդ ուղեգրի վիճարկելու է Ավստրալիայի օլիմպիական հավաքականի հետ:

Ահա Էդմոնտոնի օլիմպիական մրցաշարում մինչեւ հիմա տեղի ունեցած հանդիպումների արդյունքները:

10 մայիս

ԿԱՆԱԴԱ-ՃԱՄԱՅԿԱ 3-0

«Քոմոնուելս» մարզադաշտ: 7029 հանդիսական:

Գնդակները խփեցին Ջեյսոն Դե Վոսը (9), Մարտին Նասը (41), Նիլ Թոմփսոնը (80):

12 մայիս

ԿՈՍՏԱ ՌԻԿԱ-ՏՐԻՆ. ԵՎ ՏՈԲԱԳՈ 4-2

«Քոմոնուելս» մարզադաշտ: 4157 հանդիսական:

Գնդակները խփեցին Ջաֆեթ Սոտոն (Կոստա Ռիկա, 27), Առնոլդ Դվայկան (Տրինիդադ եւ Տոբագո, 30), Ռոնալդ Գոմեսը (Կոստա Ռիկա, 31, 46, 79՝ 11 մ), Սթերն Ջոնը (Տրինիդադ եւ Տոբագո, 76):

ՄԵՔՍԻԿԱ-ՍԱԼՎԱԴՈՐ 3-0

«Քոմոնուելս» մարզադաշտ: 4157 հանդիսական:

Գնդակները խփեցին Քուաուտեմոկ Բլանկոն (47, 75), Մանուել Աբունդիսը (76): Դաշտից հեռացվեց Ռենե Գալան (Սալվադոր, 87):

13 մայիս

ՄԵՔՍԻԿԱ-ԿՈՍՏԱ ՌԻԿԱ 4-0

«Քոմոնուելս» մարզադաշտ: 4952 հանդիսական:

Գնդակները խփեցին Մանուել Սոլը (3), Քուաուտեմոկ Բլանկոն (20), Ջեսուս Արելյանոն (57), Մանուել Աբունդիսը (60):

ԿԱՆԱԴԱ-ՏՐԻՆԻԴԱԴ ԵՎ ՏՈԲԱԳՈ 0-0

«Քոմոնուելս» մարզադաշտ: 4952 հանդիսական:

Դաշտից հեռացվեց Առնոլդ Դվարիկան (Տրինիդադ եւ Տոբագո, 60):

15 մայիս

ՃԱՄԱՅԿԱ-ԿՈՍՏԱ ՌԻԿԱ 2-1

«Բլարկ» մարզադաշտ, 500 հանդիսական:

Գնդակները խփեցին Ռոնալդ Գոմեսը (Կոստա Ռիկա, 10), Օնանդի Լոուեն (Ճամայկա, 12), Միլտոն Գրիֆինսը (Ճամայկա, 43): Դաշտից հեռացվեց Ժան Բեյֆորդը (Ճամայկա, 80):

ԿԱՆԱԴԱ-ՍԱԼՎԱԴՈՐ 4-2

«Քոմոնուելս» մարզադաշտ: 4818 հանդիսական:

Գնդակները խփեցին Ջեյսոն Դեւոսը (Կանադա, 13), Ադոնես Մարտինեսը (Սալվադոր, 19), Դեյվիդ Քսոսան (Կանադա, 20), Մարտին Նասը (Կանադա, 45), Քրիստիան Լոպեսը (Սալվադոր, 46), Նիլ Թոմփսոնը (Կանադա, 53):

ՄԵՔՍԻԿԱ-ՏՐԻՆԻԴ. ԵՎ ՏՈԲԱԳՈ 2-0

«Քոմոնուելս» մարզադաշտ: 4818 հանդիսական:

Գնդակները խփեցին Մանուել Աբունդիսը (23), Ռաֆայել Գարսիան (82): Դաշտից հեռացվեց Տրավիս Մուլրայենը (Տրինիդադ եւ Տոբագո, 43):

Այսօր կմրցեն.

ՍԱԼՎԱԴՈՐ-ՏՐԻՆԻԴԱԴ ԵՎ ՏՈԲԱԳՈ

ԿԱՆԱԴԱ-ԿՈՍՏԱ ՌԻԿԱ

ՄԵՔՍԻԿԱ-ՃԱՄԱՅԿԱ

Մայիսի 19-ին տեղի կունենա վերջին տուրը.

ԿԱՆԱԴԱ-ՄԵՔՍԻԿԱ

ՍԱԼՎԱԴՈՐ-ԿՈՍՏԱ ՌԻԿԱ

ՃԱՄԱՅԿԱ-ՏՐԻՆԻԴԱԴ ԵՎ ՏՈԲԱԳՈ

Մրցաշարային աղյուսակը երեք տուրից հետո

	Խ	Հ	Ո	Պ	Գ	Մ
1. ՄԵՔՍԻԿԱ	3	3	0	0	9-0	9
2. ԿԱՆԱԴԱ	3	2	1	0	7-2	7
3. ՍԱԼՎԱԴՈՐ	3	1	0	2	5-8	3
4. ԿՈՍՏԱ ՌԻԿԱ	3	1	0	2	5-8	3
5. ՃԱՄԱՅԿԱ	3	1	0	2	3-7	3
6. ՏՐԻՆ. ԵՎ ՏՈԲ.	3	0	1	2	2-6	1

ԵՐԵՎԱՆ-96

Եւս վեց երկիր երեւանյան օլիմպիադայում

Երեւանյան օլիմպիադայի կազմկոմիտեի հասցեով շարունակվում են ստացվել մասնակցության հայտերը: Երեկ եւս վեց երկրներ՝ Պորտուգալիան, Վիրջինյան կղզիները (ԱՄՆ), Բարբադոսը, Շվեդիան, Սակուն եւ Անդորրան հաստատեցին Հայաստան գալու իրենց ցանկությունը:

Առ այսօր 58 պետություններ են պաշտոնական հայտեր ներկայացրել:

Գ. Հ.

ՖՈՒՏԲՈԼ

ՈՒԵՖԱ-ի գավաթը «Բավարիային»

Ավարտվեց նաեւ ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի խաղարկությունը: Այդ պատվավոր մրցանակին արժանացավ

Մյունխենի «Բավարիան», որը պատասխան խաղում, հյուրընկալվելով 3-1 հաշվով հաղթեց Ֆրանսիայի «Բորդո» թիմին: Առաջին խաղում «Բավարիան» առավելությունն էր հասել 2-0 հաշվով: Աշխարհահռչակ այս թիմը 20 տարվա ընդմիջումից հետո կրկին արժանացավ եվրոպական ակումբային մրցաշարերից մեկի մրցանակին: «Բավարիան» ընդհանրապես վերջերս անկայուն մրցաշարը, ընդ որում բազմաթիվ մրցակիցներին հաղթելով արտագնա խաղերում: Թիմը, որի մարզիչն դեռ վերջերս աշխատել է հայտնի Ֆրանց Բեկենբաուերը, մեծ ռաձնումն է ապրում: «Բավարիայի» կազմում հանդես են գալիս հիմնականում երիտասարդ եւ տաղանդավոր ֆուտբոլիստներ, որոնց առաջատարն է: Անկասկած, թիմի հաջողությունների տեր է տարիս Եվրոպայի երկրորդ ֆուտբոլիստ Յուրգեն Կլինսմանը, որ ռեկորդ սահմանեց ՈՒԵՖԱ-ի գավաթի այս խաղարկությունում խփելով 15 գնդակ: «Բավարիան» առաջին անգամ դարձավ ՈՒԵՖԱ-ի գավառակիր: Մինչ այդ, երեք անգամ նվաճել է Չեմպիոնների գավաթը (1974, 1975, 1976 թթ.), մեկ անգամ Գավաթակիրների գավաթը (1967 թ.):

Եվրոպական մրցաշարերից մնացել է միայն Չեմպիոնների գավաթի խաղարկության եզրափակիչը, որ տեղի է ունենալու մայիսի 22-ին Հռոմում: Հիշեցնենք, որ պատվավոր մրցանակը վիճարկելու են «Այաքսն» ու «Յուվենտուսը»:

«Օսեռը» տիրեց գավաթին եւ հավակնում է չեմպիոնի կոչմանը

Ֆրանսիայի գավաթակիր դարձավ «Օսեռ» թիմը, որը Փարիզի «Պարկ դե Պրենս» մարզադաշտում տեղի ունեցած եզրափակչում 2-1 հաշվով հաղթեց «Նիմ» թիմին: Ուշագրավ է, որ վերջինս հանդես է գալիս երկու դասակարգ ցածր մրցաշարում՝ 3-րդ դիվիզիոնում, ընդ որում գտնվում է վտանգավոր գոտում եւ կարող է նահանջել 4-րդ դիվիզիոն: Սակայն «Նիմը» գերազանց հանդես եկավ գավաթի խաղարկությունում՝ ոչնչով չզիջելով ուժեղագույն մրցակիցներին: «Նիմը» մասնավորապես կիսաեզրափակիչում հաղթեց առաջին դիվիզիոնի մեկ այլ թիմի՝ «Մոնպելյեին», որի ավագն է Միշել Տեր-Զաքարյանը: «Օսեռը», տիրելով գավաթին, մոտ է նաեւ նվաճելու Ֆրանսիայի չեմպիոնի կոչումը:

CONCACAF-ը թվերով

1961 թ. ստեղծված CONCACAF-ը ֆուտբոլային աշխարհի վեցերորդ համադաշնությունն է: Այն այսօր ընդգրկում է Հյուսիսային եւ Կենտրոնական Ամերիկայի շուրջ երեք տասնյակ երկրներ, որոնցից 20-ը պատկանում են Կարիբյան կղզիներին: Բահամյան եւ Բերմուդյան կղզիները հրաժարվեցին CONCACAF-ի խաղերին մասնակցելուց:

Մինչեւ 1954 թ. այս երկրներից չորսն էին (ԱՄՆ, Կուբա, Մեքսիկա եւ Հայիթի) միմյանց միջեւ որոշում ֆուտբոլի աշխարհի գավաթի եզրափակչի մասնակցին: 1958-ին նրանց թիվը հասավ 6-ի, իսկ 1962-ին 7-ի: Սկսած 1966 թ. CONCACAF-ը ներկայացնում էր առնվազն 12 թիմ: 1982 թ. այս «գանձարանային» խոսքով ստացվել աշխարհի առաջնության եզրափակիչում ունենալ երկու պատվիրակ, իսկ 1998 թվականին Ֆրանսիայում կայանալիք առաջնությանը CONCACAF-ի երկրները կմասնակցեն երեք թիմով:

Այսօր այս երկրներում հաշվվում է 30307951 ֆուտբոլիստ: Դա աշխարհի ֆուտբոլիստների թվի (162546389) շուրջ 20 տոկոսն է:

Ըստ FIFA-ի տվյալների, ԱՄՆ-ում կա 16607000 ֆուտբոլիստ, Մեքսիկայում 4439694, Կանադայում 606196: Ամենաքիչ ֆուտբոլիստներ ունեն Կայմանյան կղզիները 480, Սենտ Կիտսը եւ Նեվիսը 576, Սենտ Վինսենթ եւ Գրենադինները 691:

CONCACAF-ում ամենից շատ պրոֆեսիոնալ ֆուտբոլիստներ ունի Մեքսիկան (3067): Նրան հետեւում են Սալվադորը (500), ԱՄՆ-ն (300), Հոնդուրասը (300), Անտիլյան կղզիները (300), Գվատեմալան (220), Կանադան (100), Ճամայկան (10) եւ Տրինիդադ-Տոբագոն (8):

Աշխարհի գավաթի եզրափակիչ խաղերին բոլորից շատ մասնակցել է Մեքսիկան 9 անգամ (1930, 1950, 1954, 1958, 1962, 1970, 1978, 1986, 1994): ԱՄՆ-ը մասնակցել է 4 անգամ (1930, 1950, 1990, 1994), Սալվադորը 3 անգամ (1966, 1970, 1982), Կուբան 1 անգամ (1938), Հայիթին 1 անգամ (1974), Հոնդուրասը 1 անգամ (1982), Կոստա-Ռիկան 1 անգամ (1990):

FIFA-ի դասակարգման ցուցակում CONCACAF-ի երկրները տեղաբաշխված են հետեւյալ կերպ. Մեքսիկա (18-րդ), ԱՄՆ (29), Կոստա Ռիկա (39), Կուբա (43), Հոնդուրաս (46), Կանադա (54), Հայիթի (59), Սալվադոր (61):

ԳՐԻԳՈՐ ԱՍԻՐՅԱՆ,

Վալանս, Ֆրանսիա

Հոդլը սեպտեմբերից կմարզի Անգլիայի հավաքականը

«Չելսի» ակումբի մարզիչ Հոդլն օրերս համաձայնեց սեպտեմբեր ամսից դառնալ Անգլիայի ֆուտբոլի հավաքականի մարզիչ: Երկրի ֆուտբոլի ֆեդերացիայի համաձայնման առաջարկությունն ավելի վաղ մերժվել էր Քիգանի կողմից: Հոդլը կփոխարինի վերջին երկու տարիներին հավաքականի մարզչի պաշտոնը զբաղեցրած Թերի Վենեբլսին: «Տոտենհեմի» եւ «Մոնակոյի» նախկին մարզիչ Հոդլը կդառնա հետպատերազմյան տարիների Անգլիայի հավաքականի ամենաերիտասարդ մարզիչը: Նա իր մարզչական կարիերան սկսել է ընդամենը 5 տարի առաջ Սուինդոնում: Այժմ Հոդլը 38 տարեկան է: 1993 թ. «Չելսիի» ղեկն ստանձնելուց ի վեր նա Ռուուդ Գուլիտի թիմակիցներին հաղթանակի է հասցրել 1994 թ. գավաթի խաղարկությունում, իսկ անցյալ տարի թիմը դասվ Եվրոպայի Գավաթակիրների գավաթի կիսաեզրափակիչ: Մայիսի 5-ին ավարտված Անգլիայի 1996 թ. առաջնությունում «Չելսին» 50 միավորով զբաղեցրել բավական հեռես 11-րդ տեղը: Թիմի նոր մարզչի պաշտոնի առավել հավանական թեկնածուներ են համարվում Ռոբսոն Գուլիտը եւ Ջորջ Գրեհեմը: Ինչպես նշում է «Ֆրանս ֆուտբոլ» թերթը, Անգլիայի ֆուտբոլի ֆեդերացիան ակնկալում է, որ Հոդլն իր անհատականության կնիքը կդնի երկրի հավաքականի վրա եւ ձեւափոխումներ բարձր մակարդակի կհասցնի այն, թիմը մարզելով թե 1998 թ. աշխարհի եւ թե 2000 թ. Եվրոպայի առաջնությունների համար:

Որպես հավաքականի մարզիչ Հոդլը «մարտական մկրտությունը» կստանա սեպտեմբերի 1-ին Մոլդովայի Ճիշինա քաղաքում, աշխարհի առաջնության ընտրական խաղում: Ներկայիս մարզիչ Թերի Վենեբլսը նրան խնդրել է, մինչ այդ չմիջամտել հավաքականի գործերին, նրան ու խմբը դարտավորվել է թիմը ղեկավարել մինչեւ Անգլիայում անցկացվող Եվրոպայի 1996 թ. առաջնության ավարտը:

Պ. Ռ.

Բաժինը վարում է

ՍԱՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

ԽՃԱՆԿԱՐ

Հայկական թիմի խաղը «Ելրոստարս» ծրագրով

Երկրորդ դիվիզիոնի առաջատար Մարսելի հանրահայտ «Օլիմպիկ» եւ Վալանսի հայկական ASOAV թիմերի հանդիպումը ցուցադրվեց «Եվրոսպորտ» հեռուստաալիքով: Խաղն ավարտվեց ոչ-ոքի՝ 2-2:

Խոշոր հոնորարներ թենիսիստների համար

Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների թենիսի բաց առաջնությունը, որը տեղի է անցկացվի օգոստոսի 26-ից մինչեւ սեպտեմբերի 7-ը, աննախադեպ խոշոր մրցանակային հիմնադրամ է ունենալու: Մասնակիցներին բաժանվելու է 10 մլն 893 հազար 890 դոլլար, որը 10,46 տոկոսով ավելին է նախորդ տարվա մրցանակային հիմնադրամից: Տղամարդկանց եւ կանանց մենախաղերի հաղթողները կստանան 600 հազարական դոլլար: Դա 25 հազարով ավելին կլինի 1995 թ. համեմատությամբ: Եզրափակչի մասնակիցները կստանան 300 հազարական դոլլար:

«Ստյաուան» Ռումինիայի չեմպիոն

Բուխարեստի «Ստյաուան» չորրորդ անգամ անընդմեջ դարձավ Ռումինիայի չեմպիոն: «Ստյաուան» 18-րդ անգամ է նվաճում Ռումինիայի ուժեղագույնի տիտղոսը:

Ձերբակալվեց օդակայանում

Շոտլանդիայի հավաքականի նախկին խաղացող Ֆրանկ Մակ Ավենին ձերբակալվեց Գլազգոյի օդանավակայանում: Նա մեղադրվում է իր վրա թմրեցուցիչ կրելու մեղադրանքով:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ԸՆԴԱՄԵՆԸ

ՍԱՀՄԱՆՆԵՐ

Ադրբեջանը չի միանում ԱՊՀ պայմանագրին, բայց կհամագործակցի Ռուսաստանի հետ

ԲԱՔՈՒ, 16 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Հայտնի է, որ Ադրբեջանի սահմանային զորքերի հրամանատար Աբասալի Նովրուզովը չմասնակցեց ԱՊՀ-ի սահմանային զորքերի հրամանատարների խորհրդի նիստին, որը մայիսի 14-ին տեղի ունեցավ Երեւանում: Ադրբեջանի ազգային անվտանգության նախարարության աղբյուրները դա բացատրել են նրանով, թե անհնարին է Ադրբեջանի ռազմական պաշտոնական ներկայացուցչի այցելությունը մի երկիր, որի հետ ադրբեջանական պետությունը պատերազմական վիճակի մեջ է: Մյուս կողմից, Ադրբեջանն առայժմ հրաժարվում է միանալ ԱՊՀ-ի արտաքին սահմանների համատեղ պաշտպանության մասին պայմանագրին, ինչը պաշտոնական Բաքուն պատճառաբանում է անվտանգության ազգային շահերով:

Դիտորդները ու զինվորական փորձագետները այն կարծիքին են, որ այդ պայմանագրին Ադրբեջանի միանալը կարող է հանգեցնել Ռուսաստանի զինված ուժերի վերադարձին Ադրբեջան: Նրանց ներկայության համաձայն, Լեռնային Ղարաբաղում տեղաբաշխված Հայաստանի զինված ուժերի զորամասերը փաստորեն վերածվել են ԱՊՀ-ի սահմանների պաշտպանության ընդհանուր համակարգի բաղկացուցիչ մասի:

Ըստ Ադրբեջանի համապատասխան ծառայությունների հաղորդման, Լեռնային Ղարաբաղում ներկայումս տեղաբաշխված են հակաօդային պաշտպանության ստորաբաժանումների տարբեր տեսակներ:

Ադրբեջանցի մեկնաբանները այն կարծիքին են, որ երկրի տարածքների օկուպացման շարունակումը եւ դրա հետեւանքով առաջ եկած իրողությունների անհամաչափությունը բացառում է պաշտոնական Բաքվի անզիջողականության դեպքում հայերի միջոցով մինչեւ իրանական սահման ձգվող կարեւոր տարածաշրջանի լուրջ վերահսկողության ներքո պահելու նրանց ցանկությունը:

Մինչդեռ, Բի Բի Սի ռադիոկայանի Բաքվի թղթակցի հաղորդման համաձայն, Ադրբեջանի սահմանային զորքերի հրամանատար Աբասալի Նովրուզովը, մեկնաբանելով Ռուսաստանի Դաշնության սահմանային ծառայության տնօրեն Անդրեյ Նիկոլաեւի երեկվա Երեւանում կայացած մամլո ասուլիսում, հավաստել է, որ մոտ ժամանակներս հնարավոր կլինի համաձայնագիր ստորագրել սահմանային հարցերում Ադրբեջանի եւ Ռուսաստանի համագործակցության մասին: Ներկայումս այդ փաստաթղթի նախագծի վրա աշխատում են փորձագետները: Գեներալ Նովրուզովի ասելով, համաձայնագրով նախատեսվում է երկու երկրների համագործակցություն ընդհանուր սահմանների պաշտպանության գործում:

Ինչ վերաբերում է ԱՊՀ-ի սահմանների համատեղ պաշտպանության պայմանագրին, ապա Աբասալի Նովրուզովը նշել է, որ ելնելով իր ազգային շահերից Ադրբեջանն այն չի ստորագրի:

ՏԱՐԱԾԱՇՐՋԱՆ

Ստորագրվեց վրաց-օսական կարգավորման հուշագիր

ՄՈՍԿՎԱ, 16 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ռուսաստանի Դաշնության նախագահ Բորիս Ելցինի, Վրաստանի նախագահ Էդուարդ Շեւարդնաձեի, Հյուսիսային Օսիայի Հանրապետության-Ալանիայի նախագահ Ախսարբեկ Գալազովի եւ Հարավային Օսիայի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահ Լյուդվիգ Չիբիրովի Կրեմլում ավարտված բանակցություններից հետո ստորագրվել է հուշագիր «Վրաց-օսական հակամարտության կողմերի անվտանգության ապահովման եւ փոխադարձ վստահության ամրապնդման միջոցառումների մասին»: Հուշագրին համապատասխան, կողմերը հրաժարվել են միմյանց վրա խաղաղական, տնտեսական եւ այլ ճնշման միջոցներ գործադրելուց: Ստորագրման արարողությանը մասնակցած Բորիս Ելցինը այդ իրադարձությունն անվանել է «պատմական»:

Իրանը պատրաստ է զենք արտահանել

ԹեՀՐԱՆ, 16 ՄԱՅԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Իրանը հասել է զենքի սեփական տեսակներով ինքնաապահովման եւ պատրաստ է դրանցից մի քանիսն արտահանել: Ինչպես հայտարարել է Իրանի ցամաքային զորքերի հրամանատար գեներալ Ահմադ Դադբինը, երկրի ռազմական արդյունաբերությունը բանակը լիովին ապահովում է հրաձգային ու հրետանային զենքով, ինչպես նաեւ «երկիր-երկիր» կարգի հրթիռներով: Մոտ ժամանակներս Իրանը ծանոթանալու կլինի ռազմական այլ տեխնիկայի ու սարքավորումների, ներառյալ «Զուլֆաղար» տանկի արտադրությունը: Այդ մարտական մեքենան, որն առաջին անգամ ցուցադրվել է անցյալ տարի Թեհրանում կայացած զորահանդեսում, «լավագույններից մեկն է աշխարհում», ասել է Դադբինը: Իրանցի գեներալը նշել է նաեւ սպաների ու շարքայինների մարտական պատրաստության բարձր մակարդակը, որը ձեռք է բերվել Իրաքի դեմ մղված ութամյա պատերազմի փորձի եւ կանոնավոր զինավարժությունների շնորհիվ: «Իրանի ցամաքային զորքերն այսօր հիանալի վիճակում են», «Իրան նյուս» թերթի թղթակցի հետ կայացած հարցազրույցի ժամանակ հայտարարել է Ահմադ Դադբինը:

Վրացական երկաթուղին կավելացնի թողունակությունը

ԹԲԻԼԻՍԻ, 16 ՄԱՅԻՍ, ԿԱՎԿԱՍ-ՊՐԵՍ: Վրացական երկաթուղու վերակառուցման աշխատանքների ավարտից հետո դրա թողունակությունը կհասնի 13 մլն տոննայի, մինչդեռ այսօր օգտագործվում է երկաթուղու ներուժի 10-15 տոկոսը: Նման հայտարարություն արեց իր մամլո ասուլիսում Վրաստանի երկաթուղու գերատեսչության ղեկավար Ակակի Չխաիձեն: Անդրադառնալով Իրանը Թուրքմենստանին կապող երկաթուղու բացմանը, նա նշեց, որ դա դրականորեն կանդրադառնա Միջին Ասիայից Վրաստանով բեռներ փոխադրելու հեռանկարների վրա: Նրա խոսքերով, Թուրքիան արդեն պատրաստակամություն է հայտնել ֆինանսավորել Կարս-Ախալքալաք երկաթուղին: Ինչ մնում է Աղսեր-Ինգուրի հատվածի վերականգնմանը, ապա վրաց-աբխազական հակամարտության կարգավորումից հետո այդ նպատակով կպահանջվի 7-8 ամիս: Վերականգնումը պահանջում է 251 մլրդ ռուբլի: Այս պարագայում ֆինանսավորմանը փայաժիրական սկզբունքով կմասնակցեն նաեւ Ռուսաստանը, Հայաստանը եւ Ադրբեջանը:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է

4 սենյականոց բնակարան 150 քմ ընդհանուր տարածքով, բնակելի մակերեսը 65 քմ: Ունի ձեղնահարկ, մակերեսը 50 քմ: Բնակարանը գտնվում է Աջափնյակում, Հանրապետական հիվանդանոցի մոտակայքում:

Հեռ. 581841 (ժամը 15–20-ը) կամ 342586:

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Հնձան գերով հավքի ճուտեր:

Հեռ.՝ 64-30-54

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Գնում եմ 1 սենյականոց բնակարան մետրոյի «Գարեգին Նժդեհ» կայարանի շրջակայքում:

Զանգահարել 422037 կամ 520937

«Ազգը» աշխատանքի է հրավիրում

ՍՐԲԱԳՐԻՉԻ

Նախընտրելի են գրական հակում ունեցող երիտասարդները, ովքեր բնակվում են քաղաքի կենտրոնում կամ Բաղրամյան-Կոմիտաս-Զեյթուն եռանկյունու մերձակայքում:

ԱՅՅԱՔՍ

ԱՎԻԱՏՈՄՍԵՐԻ ՎԱՃԱՌՔ

Դնեպրոպետրովսկ, Արխանգելսկ, Սիմֆերոպոլ, Վոլգոգրադ, Ստավրոպոլ, Օրենբուրգ, Մինվոդի, Խարկով, Օդեսա, Լվով, Կազան, Մինսկ, Նալչիկ, Չիմկենտ, Թբիլիսի, Կրասնոդար, Զապորոժիե, Չելյաբինսկ, Վլադիկավկազ, Եկատերինբուրգ, Կամն-Վոլգոգրադ, Սանկտ Պետերբուրգ, Եկատերինբուրգ, Նովոսիբիրսկ, Կուտայիսի, Ռոստով, Ալմաթի, Մոսկվա, Պերմ, Սոչի, Կիեւ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆՅԱՆ ՉՎԵՐԹԵՐ

Բեյրութ, Դուբայ, Հալեպ, Փարիզ, Աբենք, Թեհրան, ԱՄՍՏԵՐԴԱՄ, ՍՈՖԻԱ

ԱՅՆՏԵՂԻՑ ԱՆՄԻՋԱՊԵՍ ԾԱՆՈՒՑԱԾ ԿԵՏԸ

ՊՈՒՇԿԻՆԻ 43Ա. 536944. 524564

Ճշմարիտ է, որ առանց դասագրքի դպրոց չկա, բայց լավ դպրոցի հնարավորը լավ դասագրքով է պայմանավորված: Անել մի աշակերտ պետք է դասագիրք ունենա, իսկ այսօր դա հնարավոր է միմիայն բաժանորդագրությամբ: Ուրեմն

ՇՏԱՊԵՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՎԵԼ

ՀՀ կրթության եւ գիտության նախարարության կողմից հաստատված եւ 1996-97 ուսումնական տարում միակ գործածվելիք դասագրքերը:

Բաժանորդագրության կարգին, գներին, ցանկին կարող եք ծանոթանալ դպրոցներում, որտեղ կատարվում է բաժանորդագրությունը:

Հայտնում ենք, որ երեխայի կրթությամբ, նրա վարվա օրով մտահոգված անհատ ձեռներեցները, կազմակերպությունները միանգամից կարող են բաժանորդագրվել ամբողջ դասարանի, դպրոցի կամ մարզի աշակերտների համար:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՎԵ՛Ք. ԴԱ ԼԱՎԱԳՈՒՅՆ ՆՎԵՐԸ ԿԼԻՆԻ ՁԵՐ ԵՐԵԽԱՅԻՆ:

Galeri ֆիրման առաջարկում է

MUZAFFER

Նոր արտադրության ՓՈՒՌ Ջերմաստիճանի կարգավորումով

Յուրաքանչյուր գնում ֆիրմայի նվերով

KUMTEL

Վաճառքի մենաշնորհը պատկանում է GALERI MUZAFFER-ին

ԹՈՒՐՔԻԱ, ՌԻԶԵ, ԿԱԶԻՄ ԿԱՐԱԲԵՔԻՐ ՓՈՂ. 9
Հեռ.՝ (0464) 217 13 62
217 28 92
Ֆաքս՝ (0464) 217 28 94

«ԱՐԱՅ» - JVC-ի Պաշտոնական Ներկայացուցիչ

1 տարվա երաշխիք JVC մակնիշակիր բոլոր ապրանքներին

Անվճար տեղեկություններ Հայաստանում գործող ձեռնարկությունների *առաջարկի* եւ *պահանջարկի* մասին հեռախոսով: Զանգահարել 589167, 581351 «Սփյուռ»:

«Պարբերական» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2. Գրանցման թիվ 65. Դասիչ 69149. Պատվեր 2094. Տպաքանակը 3000. Ստորագրված է տպագրության՝ 16. 05. 1996. Գինը՝ 75 դրամ

digitised by A.R.A.R.@